Marton Jenő – Mózes Krisztián
Wenszky Nóra

Két keréken határok nélkül
Na dve kolesih bez meja

Kalandozás a Vasfüggöny mentén
Avantura po Železni Zavesi

Útikönyv – Vodnik

14 térkép – 14 zemljevidi
140 fénykép – 140 fotografij

hibernia

Készítette a Zala megyei Önkormányzat
megbízásából a Hibernia Nova Kiadói Kft
Adatok lezárása: 2019. január 21.

Szerzők: **Marton Jenő, Mózes Krisztián Wenszky Nóra**
Fordítók: Harmat Jolanda, Sven Knoblauch, Veszprémi Rita, Wenszky Nóra
Fényképek: Gutheil Adél, Hadnagy Attila, Kovács Éva, Kovács Kinga, Marton Bálint, Marton Jenő, Mészáros T. László, Mózes Krisztián, Pátzelt Hajnal, Solymosi Katalin, Wikimedia Commons
Szerkesztő: Marton Jenő
Tördelés: Vétek György
Korrektúra: Kovács Éva, Wenszky Nóra
Borító: Pesti Kornél
Térképek: Marton Jenõ, Pesti Kornél
Képfeldolgozás: Marton Jenő, Pesti Kornél
Nyomda, kötészet: Aduprint Nyomda, Budapest
Segítõink voltak:

A projekt az Interreg V-A Szlovénia-Magyarország Együttműködési Program keretében, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

*

Po naročilu županije Zala založila
Hibernia Nova Kiadói Kft.
Zaključek podatkov: 21. december 2018

Avtorji: Marton Jenő, Mózes Krisztián Wenszky Nóra
Prevalajci: Harmat Jolanda, Sven Knoblauch, Veszprémi Rita, Wenszky Nóra
Fotografije: Gutheil Adél, Hadnagy Attila, Kovács Éva, Kovács Kinga, Marton Bálint, Marton Jenő, Mészáros T. László, Mózes Krisztián, Pátzelt Hajnal, Solymosi Katalin, Wikimedia Commons
Urednik: Marton Jenő
Prelom: Vétek György
Korektura: Kovács Éva, Wenszky Nóra
Platnice: Pesti Kornél
Zemljevidi: Marton Jenő, Pesti Kornél
Obdelava slik: Marton Jenő, Pesti Kornél
Tiskarna, vezava: Aduprint Nyomda, Budapest
Psebna zahvala:

Projekt je v okviru Programa sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Madžarska sofinanciran iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Előszó

Gyorsan változó világunkban a turizmusban is új irányzatok – trendek – jelennek meg. Egyre népszerűbbek azok a formák, amelyek kulturális élményekkel egybeszőtt pihenési lehetőségekkel megőrzik és javítják az egészségi állapotot. A túrázás, a kerékpározás illeszkedik leginkább ezekhez az igényekhez. Egyre szélesebb körben terjednek el a tematikus utak – a komplex kerékpár-turisztikai rendszerek, nő az érdeklődés a határokat átívelő kerékpárutak iránt. Erősödik a verseny a kerékpárosoknak kínált programok, termékcsomagok között.

E kis útikönyvvel szeretnénk az egykori vasfüggöny vasi – zalai vidékére érkezőknek hasznos információkat nyújtani, ugyanakkor kedvet és biztatást adni azoknak, akik még csak tervezik, hogy biciklivel járják be és ismerik meg ezt a gyönyörű vidéket.

Bízom benne, hogy nemcsak az ide látogatók lesznek sok szép élménnyel gazdagabbak, de a turizmus fellendülése esélyt nyújt a vidéki településeknek a gazdasági vérkeringésbe való bekapcsolódásra, a helyi életminőség javítására.

Dr. Pál Attila
a Zala Megyei Közgyűlés elnöke

Predgovor

V današnjem, hitro spreminjajočem se svetu se tudi v turizmu pojavljajo nove smeri – trendi. Vedno bolj so priljubljene oblike, ki ohranjajo in izboljšujejo zdravstveno stanje ter hkrati nudijo tudi možnost sprostitve, prepleteno s številnimi kulturnimi doživetji. Za tovrstne zahteve sta najprimernejša pohodništvo in kolesarjenje. Ponudba tematskih poti – kompleksnih kolesarsko-turističnih sistemov je vedno večja, narašča pa tudi povpraševanje po čezmejnih kolesarskih poteh. Konkurenca med programi, paketi izdelkov za kolesarje je čedalje večja.

Obiskovalcem območja ob nekdanji železni zavesi v Železni županiji in županiji Zala želimo s tem skromnim vodnikom podati koristne informacije, hkrati pa tudi spodbuditi vse tiste, ki kolesarski obisk tega čudovitega kraja šele načrtujejo.

Prepričan sem, da bodo naši obiskovalci pokrajino zapustili bogatejši za številna lepa doživetja, z razcvetom turizma pa bodo priložnost za vključitev v gospodarski krogotok in izboljšanje kakovosti življenja dobila tudi podeželska naselja.

Dr. Attila Pál
predsednik skupščine Županije Zala

Tartalom / Kazalo

Bevezető 6
Uvod

A Vasfüggöny útvonal – 12
a határ szlovén oldala
Trasa Železne zavese –
slovenska stran meje

A Vasfüggöny útvonal – 17
a határ magyar oldala
Trasa Železne zavese –
Madžarska stran meje

Városok útja 29
Trasa med mesti

Aquila kerékpárút 43
Kolesarska pot Akvila

Kerékpáros Termálút 53
Termalna kolesarska pot

Tartalom / Kazalo

Kerka mente útvonal 61
Kolesarska pot ob Veliki Krki

Őrség-Goričko keleti része 69
Vzhodni del Őrség-Goričko

Őrség-Goričko nyugati része 76
Zahodni del Őrség-Goričko

Murafölde – ***Dél-Zala*** 80
Pokrajina ob Muri –
Južni del Županije Zala

Mura mente – ***déli és északi szakasz*** 87
Ob Muri – ***južni in severni del***

Jegyzékek 94
Seznami

Bevezető / Uvod

Az utóbbi években egyre többen fedezik fel Magyarország határvidékeit. Egyre-másra épülnek a kerékpárutak, a falusi turizmus reneszánszát éli. A kis települések sokszínű látnivalókkal, helyi, szinte elfeledett ízekkel, őshonos állatfajokkal és sziporkázóan szép tájakkal várják a látogatókat. E kistájak szépségeinek felfedezéséhez érdemes lassítani rohanó életünk tempóján: kiszállni az autóból, kerékpárra pattanni vagy gyalogolni. Hiszen csak így láthatjuk meg a kanyargó folyók vizén vagy egy virág szirmán remegő vízcseppen megcsillanó napfényt, a fák tövében előbújó gombákat, így szippanthatunk bele az erdők és mezők illatába, így élvezhetünk egy pohár bort a szőlőhegyre való felkapaszkodás után. Meg tudunk állni egy hagyományos módon őrlő, eldugott vízimalomnál, megsimíthatjuk egy sok száz éves fa törzsét, vagy bekaphatunk néhány, az út mentén pirosló szamócát vagy feketéllő szedret. Testközelből élvezhetjük a természet szépségeit.

Ha gyalogosan vagy kerékpárral közlekedünk, nem szennyezzük a környezetünket. Nem csapunk nagy zajt, nem eregetünk füstöt, csak saját energiáinkat fogyasztjuk. Ám ezalatt fel is töltődünk, hisz a fáradságért kárpótol a látvány, az illatok, a távolságok legyőzése okán érzett büszkeség és a sok, apró, felejthetetlen élmény.

Kiadványunk Magyarország és Szlovénia határvidékére invitálja az olvasókat, egy-egy útvonalra felfűzve az Őrség és a Muravidék látnivalóit. A két ország közti határsáv sokáig csak engedéllyel volt látogatható. Így ma, amikor már útlevél és határellenőrzés nélkül közlekedhetünk a valamikori szigorúan, aknazárral őrzött vasfüggöny helyén, a vidéket

A lendvai szőlőhegy
Lendavske gorice

Csodás vízivilág
Čudežni vodni svet

szemlélve olyan érzésünk támad, mint ha a múltba pillantanánk. A sokáig elzárt, ezért viszonylag háborítatlan vidéken páratlan természeti értékeket láthatunk. A Mura, a Rába, a Kerka és a kisebb patakok kanyargó vizeiben, a réteken, az erdőségekben számos védett faj él.

Ám ahhoz, hogy gyermekeink és unokáink is megpillanthassanak itt egy elúszó vidrát vagy egy felröppenő fekete gólyát, gyönyörködhessenek a virágzó orchideákban, óvatosnak kell lennünk. Úgy gyalogoljunk, úgy kerékpározzunk, hogy ne zavarjunk másokat, és ne rongáljuk az itt élő állatok, növények és gombák élőhelyét. Tüzet csak a kijelölt helyen rakjunk, és minden szemetet vigyünk magunkkal. A kijelölt utakat használjuk, hiszen ez a záloga annak, hogy az állatok és növények élettere is megmaradjon. Mindent hagyjunk érintetlenül. Csak figyeljünk. Megéri.

Az uniós elvárásoknak megfelelően a térség mindkét országában egyre inkább figyelnek az akadálymentesítésre, bár e téren Szlovénia valamivel a magyar oldal előtt jár. A városokban a múzeumok és egyéb látnivalók döntő részénél már megoldották a hátrányos helyzetűek bejutását, ám a kisebb falvakban és főként a településektől távolabb eső nevezetességekhez, természeti látnivalókhoz sokszor segítség nélkül nehéz eljutni.

Kerékpározni mindenütt jó: hegyen, völgyön, síkon, folyóparton, erdőben, de kisvárosokban, falvakban is. Magyarország és Szlovénia változatos határvidékén ezek mind előfordulnak, vannak kellemes lankák, hosszú folyópartok, de sok-sok apró település is tagolja az utat.

Kerékpárról lehet legjobban megismerni a tájat, hiszen van idő elmélyülni, elgondolkodni az úton látottakban, felfedezni az összefüggéseket, a hasonlóságokat, eltéréseket az egyes falvak, kistájak között, van idő figyelni az állatvilágot – a bicikli nem bocsát ki zajt és füstöt, hacsak a biciklista nem teszi (és ne tegye!).

Kerékpárral lehet legegészségesebben felfedezni a vidéket: nem lesz hólyagos a talpunk a sok gyaloglástól, de mégis eddzük a testünket, nem termelünk káros melléktermékeket (tekintsünk el jótékonyan a szaporább légzés okozta nagyobb szén-dioxid-kibocsátásunktól), mégis viszonylag nagy távokat, sok látnivalót tudunk felkeresni akár egy nap alatt is.

Ez a könyvecske mindenki számára tartogat vonzó túraajánlatokat, azok is megtalálják a számításukat, akik a laposabb részeket kedvelik, kisebb távokat tekernek szívesen, akik inkább a településeket ejtenék útba, akiket a vadregényes természet vonz, de a Tour de France „Hegyek Királyának" járó pöttyös pólóra hajtó hegyimenők is tudnak számukra megfelelő kombinációkat alkotni.

Zadnja leta je vse več tistih, ki z veseljem odkrivajo obmejna območja Madžarske. Gradijo se številne kolesarske poti, kmečki turizem doživlja pravo renesanso. Majhna naselja obiskovalce pričakujejo s številnimi znamenitostmi,

A Hetés Barátságpark
Park prijateljstva Hetés

lokalnimi, skoraj pozabljenimi okusi, avtohtonimi vrstami živali in čudovito pokrajino. Da bi lahko resnično odkrili in uživali v lepoti območja, se izplača malce upočasniti tempo življenja – stopiti iz avtomobila ter na pot kreniti s kolesom ali peš. Le tako bomo namreč opazili sončni žarek, ki lesketa na površini vijugajočih se rek ali v kapljici vode, ki drhti na cvetu, gobe, ki so pognale ob drevesih, le tako lahko zaužijemo svež vonj gozdov in njiv, uživamo v čaši vina potem, ko smo se povzpeli med vinograde. Ustavimo se lahko pri skritem mlinu na vodi, ki še melje

na običajen način, lahko pobožamo deblo stoletnih dreves oziroma se posladkamo z rdečimi jagodami ali črnimi robidami, ki rastejo ob poti.

Če bomo pešačili oziroma kolesarili, tudi okolja ne bomo onesnaževali. Ne bomo povzročali hrupa, izpuščali dima, uporabljali bomo le lastno energijo, ob tem pa se bomo tudi napolnili, saj bodo nagrade za vložen trud prijetni vonji in pogled na čudovito pokrajino, hkrati pa bomo ponosni, ker premagujemo razdalje, pridobili pa bomo tudi številna drobna, nepozabna doživetja.

Naša publikacija bralce vabi na obmejno območje Madžarske in Slovenije, na posamezne trase pa smo nanizali znamenitosti pokrajine Őrség in Prekmurja. Mejni pas med državama je dolgo časa bil dostopen samo s posebno dovolilnico, zato imamo danes, ko potujemo brez potnega lista in mejne kontrole, na nekoč strogo nadzorovanem območju železne zavese občutek, kot da se za nekaj trenutkov vračamo v preteklost. Na območju, ki je bilo dolgo časa zaprto pred obiskovalci in je zato dokaj nedotaknjeno, najdemo številne edinstvene naravne znamenitosti. V reki Muri, Rabi in Veliki Krki oziroma v vijugajočih se manjših potokih ter na travnikih in gozdovih živijo številne zaščitene vrste.

A gólyák is otthon érzik magukat
Tudi štorklje se počutijo doma

Da pa bi tudi naši otroci in vnuki lahko opazovali plavajočo vidro ali črno štorkljo med poletom, občudovali travniške orhideje, moramo biti skrajno previdni. Med pešačenjem ali kolesarjenjem ne motimo drugih, ne poškodujmo biotopov živali, rastlin in gob. Ogenj zakurimo le na označenih mestih in smeti za seboj skrbno pospravimo. Uporabljajmo označene poti, saj je prav to pogoj za obstanek življenjskega prostora živali in rastlin. Pustimo vse nedotaknjeno. Le opazujmo. Izplača se.

A Mura folyó felett állunk
Stojimo nad reko Muro

V obeh državah v skladu s predpisi Evropske unije vse več pozornosti namenjajo odpravljanju ovir; res pa je, da Slovenija pri tem nekoliko prehiteva Madžarsko. V mestih so v večini muzejev in pri drugih znamenitostih že rešili vprašanje dostopa invalidnih oseb, toda v manjših vaseh in predvsem do znamenitosti, oddaljenih od naselij ter

Idén is gazdag volt a termés
Letina je tudi letos bila bogata

naravnih zanimivosti je velikokrat brez pomoči le težko priti.

Kolesariti je povsod lepo: po gričih, dolinah, po ravnici, rečnem bregu, v gozdu, pa tudi skozi mesta in vasi. Na raznolikem obmejnem območju Madžarske in Slovenije je vse to prisotno, imamo prijetna pobočja, dolga rečna obrežja, poti pa nas vodijo tudi skozi številna drobna naselja.

Pokrajino lahko najbolje spoznamo, če se tja zapeljemo s kolesom, saj se med vožnjo lahko poglobimo v misli in tuhtamo o videnem, odkrivamo povezave, podobnosti in različnosti med naselji in mikroregijami, imamo čas za opazovanje živalskega sveta – kolo ne povzroča hrupa in dima, razen, če to stori kolesar (vendar tega naj ne počne!).

Najbolj zdrav način za odkrivanje pokrajine je s kolesom: ne bomo imeli žuljev na nogah od dolgotrajnega pešačenja, a bo naše telo kljub temu razgibano, ne izločamo škodljivih stranskih produktov (odmislimo izpust večje količine ogljikovega dioksida zaradi našega hitrejšega dihanja), kljub temu lahko v enem dnevu prevozimo večje razdalje in si ogledamo številne zanimivosti.

Ta brošura nudi privlačno ponudbo pohodov prav za vse ljubitelje kolesarjenja: za tiste, ki imajo rajši ravninska območja, krajše razdalje ali pa med potjo radi obiščejo različna naselja, ki jih privlači divja narava, na svoj račun pa lahko pridejo tudi hribolazci, ki se kolesarjenja lotevajo v stilu Tour de France in s težnjo po pikčasti majici.

Átkarikázunk a falvakon
S kolesom skozi vasi

A Vasfüggöny útvonal
Trasa Železne zavese

A határ szlovén oldala / Slovenska stran meje

Az ötnaposra tervezhető út **Szentgotthárdról** (*Monošter*, 46.9531, 16.2736) indul el, később ugyanide érkezik vissza. Szlovénia felé **Alsó-** és **Felsőszölnökön** áthaladva **Martinjénél** (Magasfok 46.8458, 16.1486) érjük el határt, majd délre fordulva barátságos, erdős-dombos területen haladva **Hodoš** (*Őrihodos*, 46.8277, 16.3208) lesz első komolyabb állomásunk. Ezt követően **Kprlivnik** (*Kapornak*, 46.8125, 16.3167) következik, utána több hangulatos, rendezett község, így **Domanjševci** (*Domonkosfa*, 46.7833, 16.2875), **Prosenjakovci** (*Pártosfalva*, 46.7416, 16.3111), **Kobilje** (*Kebeleszentmárton*, 46.6833, 16.3833), **Dobrovnik** (*Dobronak*, 46.6517, 16.3481), **Genterovci** (*Göntérháza*, 46.6208, 16.4056), **Mostje** (*Hídvég*, 46.6083, 16.4125), **Dolga vas** (*Hosszúfalu*, 46.5792, 16.4472), **Lendava** (*Lendva*, 46.5642, 16.4533) és **Pince** (46.5251, 16.5222) érintésével érünk el **Tornyiszentmiklósig** (46.5158, 16.5572). A legfontosabb települések látnivalóit mutatjuk be kiadványunkban, a térség tematikus térképe pedig kötetünk hátsó belső borítóján található.

Őrihodos evangélikus temploma
Evangeličanska cerkev na Hodošu

Az út helyenként emelkedő és hullámzó szintű, Lendva felé viszont lejtős lesz. Ez az útvonal – elég csak a magassági grafikonra pillantani – a haladóbb kerékpárosoknak ajánlott elsősorban. Az izzasztó percekért a kilátás és a vadregényes táj látványa kárpótol majd.

Pot, ki jo je mogoče speljati v petih dnevih, se začenja v **Monoštru** (*Szentgotthárd*, 46.9531, 16.2736) in se pozneje konča prav tam. V smeri Slovenije krenemo proti Dolnjemu in Gornjemu Seniku in mejo dosežemo pri **Martinju** (*Martinje* 46.8458, 16.1486), nato zavijemo proti jugu, in bomo po prijazni, gozdnato-gričevnati pokrajini prišli do svojega prvega postajališča na **Hodošu** (*Hodoš*, 46.8277, 16.3208). Sledi naselje **Krplivnik** (*Kapornak*, 46.8125, 16.3167), nato pa čez idilična, urejena naselja **Domanjševci** (*Domonkosfa*, 46.7833, 16.2875), **Prosenjakovci** (*Pártosfalva*, 46.7416, 16.3111), **Kobilje** (*Kobilje*, 46.6833, 16.3833), **Dobrovnik** (*Dobronak*, 46.6517, 16.3481), **Genterovci** (*Göntérháza*, 46.6208, 16.4056), **Mostje** (*Hídvég*, 46.6083, 16.4125), **Dolga vas** (*Hosszúfalu*, 46.5792, 16.4472), **Lendava** (*Lendva*, 46.5642, 16.4533) in **Pince** (46.5251, 16.5222) prispemo do vasi **Tornyiszentmiklós** (46.5158, 16.5572). V naši publikaciji vam predstavljamo znamenitosti pomembnejših naselij, tematski zemljevid območja pa boste našli na notranjosti zadnje platnice te knjige.

A Hodosi-tó csendes világa
Svet tišine ob Hodoškem jezeru

Na poti vas bodo pričakali klanci in višinske razlike, v smeri Lendave pa se boste spuščali. Če pogledate na višinski grafikon, boste zlahka ugotovili, da je ta trasa primerna za bolj izkušene kolesarje, vendar bo njihov trud nagrajen s čudovitim razgledom in prekrasno pokrajino.

Hodoš / Őrihodos

Szentgotthárdról indulva, a felerészben magyarok lakta Őrihodos az első község a szlovén–magyar határ szlovén oldalán. Ez a település volt valamikor az Őrvidék gazdasági és közigazgatási központja. A határon egy modern kori **őrtorony** (46.8235, 16.3370) magasodik, a korábban szigorú szabályok szerint ellenőrzött, 1948-tól 1989-ig fennálló határsáv emlékére.

Az őrihodosi dombtetőn, hatalmas hársfák gyűrűjében áll az egyhajós, posztbarokk stílusú **evangélikus templom**, amely a gyülekezet adományaiból, saját készítésű tégláiból épült Kardos János lelkészsége idején. A ma is használt templomot 1843-ban szentelték fel, és legutóbb a 2000-es évek elején újították fel. A Dolányba vezető út mentén, a szalafői út leágazásánál áll a falu körülbelül **150 éves kútja** (46.8353, 16.3163). A téglafalú, mintegy 6 méter mély gémeskutat 2007-ben újították fel, a víz kiemelésére szolgáló faszerkezettel együtt. A kút vizét a vízvezeték kiépítése előtt nemcsak a falu lakosai használták, hanem a környékbeli határőrlaktanyákba is innen hordták a vizet.

A XX. század végén, az Őrihodos után a Kerkába ömlő Dolányi-patak felduzzasztásával keletkezett a hajdani mocsár helyén a víztározó, vagyis a **Hodosi-tó** (46.8370, 16.3087), amely ma a horgászok paradicsoma. A tavat eredetileg csupán árvíztározónak szánták, de mára fontos vizes élőhellyé vált. 2005-ben a 250 m hosszú, mintegy 210 m széles tó körül létesítettek információs táblákkal kísért tanösvényt. A tóban fürdeni nem

lehet. A tározó melletti erdős részen található madármegfigyelő toronyból pedig a tavon időző vízimadarakat és vidrákat lehet megfigyelni.

Hodoš je narodnostno mešano naselje na slovenski strani slovensko-madžarske meje. Naselje je nekoč bilo gospodarsko in upravno središče pokrajine Őrvidék.

Lekanyarodunk Hodos felé
Zavijemo v smeri Hodoša

V spomin na mejni pas, ki je med leti 1948 in 1989 bilo strogo nadzorovano, stoji na sami meji sodoben **stražni stolp** (46.8235, 16.3370).

Na hodoškem griču, med mogočnimi lipami stoji enoladijska poznobaročna **evangeličanska cerkev**, zgrajena iz domače opeke, ki jo je donirala verska skupnost za časa duhovnika Jánosa Kardosa. Cerkev, ki jo skupnost uporablja še danes, je bila blagoslovljena leta 1843 in zadnjič prenovljena v začetku 21. stoletja. Ob cesti, ki vodi proti Dolencem, ob razcepu za Szalafő se nahaja **150 let stari vaški vodnjak** (46.8353, 16.3163). Stranice vodnjaka, globokega približno 6 metrov so obdane z opeko, celoten vodnjak pa je bil prenovljen leta 2007. Pred izgradnjo vodovoda so vodo iz vodnjaka uporabljali ne le prebivalci naselja, ampak so z vodo iz tega vodnjaka oskrbovali tudi okoliške vojašnice.

Konec 20. stoletja je z zajezitvijo Dolenskega potoka, ki se izliva v Kerko, namesto nekdanjega močvirja nastal pravi ribiški raj, akumulacijsko jezero oziroma **Hodoško jezero** (46.8370, 16.3087). Prvotni namen je bil jezero uporabiti pri obrambi pred poplavami, sčasoma pa je postal pomemben biotop. Leta 2005 je okrog jezera dolžine 250 metrov in širine 210 metrov bila urejena učna pot z informacijskimi tablami. Jezero ni primerno za kopanje. Iz opazovalnice za ptice, ki se nahaja v gozdnem predelu ob jezeru, se lahko opazujejo vodne ptice, z nekaj sreče pa tudi vidre.

Krplivnik / Kapornak

A jórészt magyarok lakta Kapornak közvetlenül a magyar határ mellett fekszik Szlovéniában, néprajzilag az Őrség része. Itt nyílt meg az **Őrségi Néprajzi Gyűjtemény**, a Skerlák család portáján, ahol a helyi gazdálkodás tárgyi emlékeit láthatjuk a gyümölcstermesztéstől kezdve a pálinkafőzésig. Az **Ökoházban** és a hozzá tartozó gazdasági épületekben, valamint a 20 hektáros gazdaságban pedig a hagyományos növénytermelési módszerekkel ismerkedhetünk meg. Az újra felfedezett gabonanövények, mint például a tönkölybúza és hajdina mellett a hagyományos magyar gyümölcsfajtákat is bemutatják. A közelben fakadó forrás vizét

Néprajzi kincsek Kapornakon
Etnografski zakladi na Krplivniku

is érdemes megkóstolni. A gazdaság hátaslovain pedig a környékbeli lankákon tehetünk rövid kirándulást.

Vas Krplivnik z večinskim madžarskim prebivalstvom leži ob madžarski meji v Sloveniji in je del etnološke pokrajine Őrség. Na domačiji družine Škerlak se nahaja **Etnografska zbirka Őrséga**, ki prikazuje predmete lokalnega kmetovanja od sadjarstva do žganjekuhe. V **Ekohiši** in njenih gospodarskih poslopjih ter na 20 hektarski kmetiji pa lahko spoznamo tradicionalno pridelavo kulturnih rastlin. Poleg vse bolj priljubljenih starih sort žit, kot sta denimo pira in ajda so na ogled tudi avtohtone madžarske vrste sadja. Priporočamo, da se ob tem okrepčate z vodo iz bližnjega izvira, lahko pa se odločite tudi za ježo po pokrajini s konji, ki so v lasti kmetije.

A zsidótemető múltidéző kövei
Kamni judovskega pokopališča obujajo preteklost

Dolga vas / Hosszúfalu

A Rédiccsel szemben, a határ szlovén oldalán fekvő, ma Lendvához tartozó Hosszúfaluban található a Muravidék egyetlen megmaradt **zsidótemetője** (46.5858, 16.4505), amely Szlovénia legnagyobb ilyen temetkezési helye. A Mura mentére a török idők után telepedtek le az első

zsidó családok Ausztriából és Magyarországról. Később már ortodox zsidók is érkeztek, így 1850 és 1921 között Lendván zsidó iskola is működött. A Muravidék zsidóságát a második világháborúban deportálták és megölték. Így a temetőben, ahol Lendva utolsó rabbija is nyugszik, a sírokat főként turisták látogatják. A különböző méretű, héber és latin betűs sírkövek jó része délkeletre, azaz Jeruzsálem felé néz. A településen érdemes megtekinteni a **haranglábat** és a **határátkelőt védők emlékművét** is.

V Dolgi vasi, ki se nahaja na slovenski strani meje ob naselju Rédics in je del občine Lendava, se nahaja edino prekmursko in največje slovensko **judovsko pokopališče** (46.5858, 16.4505). V pokrajino ob Muri so se prve judovske družine iz Avstrije in Madžarske priselile po odhodu Turkov. Pozneje so se priseljevali tudi ortodoksni Judje, tako je med leti 1850 in 1921 v Lendavi delovala tudi judovska šola. Za časa druge svetovne vojne so prekmurske Jude deportirali in je večina njih postala žrtev morilcev. Tako grobove judovskega pokopališča, kjer počiva tudi zadnji lendavski rabin, večinoma obiskujejo turisti. Večina nagrobnikov različnih mer z napisi v hebrejskem jeziku in latinici, je obrnjena proti jugovzhodu oziroma Jeruzalemu. Med zanimivosti naselja sodita tudi vaški **zvonik** in **spomenik branilcem mejnega prehoda**.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben
Razdalje v km

Szentgotthárd (Monošter)	0	Prosenjakovci (Pártosfalva)	53
Szakonyfalu elágazás (Sakalovci)	4	Motvarjevci (Szentlászló)	58
Alsószölnök (Dolnji Senik)	6	Kobilje (Kebeleszentmárton)	63
Felsőszölnök (Gornji Senik)	13	Dobrovnik (Dobronak)	69
Martinje (Magasfok)	17	Genterovci (Göntérháza)	74
Markovci (Marokrét)	28	Mostje (Hídvég)	77
Hodoš (Őrihodos)	41	Dolga vas (Hosszúfalu)	80
Kprlivnik (Kapornak)	43	Lendava (Lendva)	82
Domanšjevci (Domonkosfa)	48	Pince	89
Berkovci (Berkeháza)	51	Tornyiszentmiklós	92

A határ magyar oldala / Madžarska stran meje

A magyar útvonal Tornyiszentmiklóstól Szentgotthárdig tartó szakaszának fontosabb állomásai: **Lovászi** (46.5450, 16.5567), **Rédics** (*Redič*, 46.6142, 16.4875), **Resznek** (46.6669, 16.4742), **Nemesnép** (46.6997, 16.4542), **Márokföld** (46.7158, 16.4439), **Szentgyörgyvölgy** (46.7244, 16.4075), **Velemér** (*Velemer*, 46.7377, 16.2778), **Magyarszombatfa** (*Sombatska Ves*, 46.7617, 16.3378), **Bajánsenye** (46.8017, 16.3842), **Őriszentpéter** (46.8389, 16.4211), **Szalafő** (46.8703, 16.3556), **Felsőszölnök** (46.8706, 16.1597) és végül **Szentgotthárd** (*Monošter*, 46.9531, 16.2736) a végállomás. A térség tematikus térképe kötetünk hátsó belső borítóján található.

A térszín Velemérig kisebb, majd utána nagyobb mértékben emelkedik. Néha a történelem zsákutcáinak is van előnye. Ilyen a Vasfüggöny környékének háborítatlan természeti környezete, amelyen végigkerekezve részint a romlatlan, eredeti állapotában megmaradt tájat szemlélhetjük, részint az önazonos, tömegturizmus lerakódásai nélküli falvakkal ismerkedhetünk – erre legalkalmasabb, ha kerékpárunk nyergébe pattanunk (a kezdőknek inkább a Velemértől délre fekvő részt ajánljuk).

Poglavitnejše postaje odseka madžarske kolesarske poti od Tornyiszentmiklósa do Monoštra: **Lovászi** (46.5450, 16.5567), **Rédics** (46.6142, 16.4875), **Resznek** (46.6669, 16.4742), **Nemesnép** (46.6997, 16.4542), **Márokföld** (46.7158, 16.4439), **Szentgyörgyvölgy** (46.7244, 16.4075), **Velemér** (46.7377, 16.2778), **Magyar-szombatfa** (46.7617, 16.3378), **Bajánsenye** (46.8017, 16.3842), **Őriszentpéter** (46.8389, 16.4211), **Szalafő** (46.8703, 16.3556), **Gornji Senik** (*Felsőszölnök*, 46.8706, 16.1597) in končna postaja **Monošter** (*Szentgotthárd*, 46.9531, 16.2736). Tematski zemljevid območja pa boste našli na notranjosti zadnje platnice te knjige.

Do Velemérja se teren na začetku rahlo, nato pa močneje dviguje. Včasih nam celo slepe ulice zgodovine ponudijo določene prednosti. Med takšne spada neokrnjena narava v okolici Železne zavese, kjer med kolesarjenjem lahko na eni strani uživamo v pokrajini, ki kaže podobo svojega prvotnega stanja, na drugi pa spoznamo izvirne vasi brez ostankov množičnega turizma –najprimernejši način za to je, če se na pot odpravimo s kolesom (za začetnike priporočamo del, južno od Velemérja).

Rédics / Redič

Rédics 1919 augusztusa óta határtelepülés, a trianoni döntés értelmében ugyanis itt húzták meg az országhatárt. Az 1949-ben Magyarország és Jugoszlávia között létesített vasfüggönyön, azaz kettős drótakadályon, amelyet 1950. augusztus végére el is aknásítottak, kizárólag Rédicsnél lehetett átlépni. A lakóházak közvetlen közelében a mai napig megtalálhatóak azok a **betonbunkerek**, amelyeket ebben az időszakban építettek.

Rédicsi présház
Zidanica v Rédicsu

Bár a déli határon 1956-ra felszedték az aknákat, és felszámolták a műszaki határzárat, 1975-ig kellett arra várni, hogy Bajánsenyénél újabb határátkelő nyíljon (a mai) Szlovénia felé.

2007-től megszűnt a határellenőrzés, napjainkban kilenc közút, közöttük egy autópálya köti össze a két országot. Ennek ellenére Rédics a mai napig nagy kamion- és személyautó-forgalmat bonyolít olyannyira, hogy az Európai Unió segítségével a **határátkelőhelyet** kibővítették. Az építkezések során Árpád-kori és késő középkori leleteket találtak.

Rédicsen a hagyományos gazdálkodás eszközeit a belterületen egyetlenként megmaradt, boronaházból kialakított **tájházban** (46.6114, 16.4949) tekinthetjük meg. A **Tenke-hegy** (46.5839, 16.4961) présházai között további boronaházak láthatóak. Érdemes a faluban sétálva a gazdasági épületeket is megnézni, hiszen ezek jó része hagyományos technológiával épült.

Rédics je mejno naselje od avgusta 1919, ko so na tem območju v skladu s trianonsko mirovno pogodbo določili državno mejo. Železno zaveso, oziroma dvojno bodečo žico, postavljeno leta 1949 med Madžarsko in Jugoslavijo, ob katero so do konca avgusta 1950 namestili tudi mine, je bilo mogoče prečkati izključno pri Rédicsu. V neposredni bližini stanovanjskih hiš so **betonski bunkerji** iz tistega obdobja vidni še danes. Čeprav so bile mine na južnem delu do 1956 odstranjene, prav tako so odpravili tudi tehnično zaporo meje, je bilo na odprtje novega mejnega prehoda pri naselju Bajánsenye treba čakati vse do leta 1975.

Leta 2007 je bila odpravljena tudi mejna kontrola. Danes obe državi povezuje devet prometnic, med njimi celo ena avtocesta. Čez Rédics kljub temu še zmeraj poteka močan tovorni in potniški promet, zaradi česar so morali s pomočjo

A szlovén-magyar határra érünk
Pridemo do slovensko-madžarske meje

Evropske unije razširiti tudi **mejni prehod**. Med gradbenimi deli so naleteli na arheološka najdišča iz obdobja Arpadovičev in poznega srednjega veka.

V Rédicsu stoji **etnološka hiša** (46.6114, 16.4949), urejena v edinstveni, za te kraje značilni cimprani kmečki hiši, v kateri je na ogled zbirka tradicionalnih kmečkih orodij. Nekaj takšnih cimpranih hiš si lahko ogledamo tudi med zidanicami na griču **Tenke-hegy** (46.5839, 16.4961). Med sprehodom po vasi si je vredno ogledati še gospodarska poslopja, saj je večina teh zgrajena še s tradicionalno tehnologijo.

Nemesnép

Nemesnép neve onnan származik, hogy a határőrfaluba kiszolgált, nemességet kapott katonákat telepítettek a XIII. században. Az aprócska szeres település legfontosabb látnivalója az 1937 óta műemléki védettséget élvező református **harangláb**. Az 1793-ban készített későbarokk stílusú szoknyás harangláb teljes egészében fából készült, úgy a szerkezet, mint a tetőzet. A falu katolikus kápolnája 1953-ból való. Érdemes a szépen rendezett utcákon végigsétálni. Különösen a Szentgyörgyvölgyi-patak mentén érdekes az út, hiszen sok házhoz ún. **bürühídon** lehet átmenni. Ez egy egyszerű fatörzs, amit simára bárdoltak. Ezen kell átegyensúlyozni, esetenként korlát nélkül, a keskeny patak felett.

Ime naselja Nemesnép izvira iz zgodovine, ko so v 13. stoletju v obmejno stražno vasico naselili nekdanje, s plemiškim nazivom nagrajene vojake. Najpomembnejša znamenitost majhne vasi z zaselki je reformatorski **zvonik**, ki je že od leta 1937 pod spomeniškim varstvom. Zgrajen je bil leta 1793 v pozno baročnem slogu in je v celoti – tako konstrukcija, kot tudi streha – iz lesa. Vaško

A harangláb Nemesnépen
Zvonik naselja Nemesnép

katoliško kapelico so zgradili leta 1953. Izredno lep je sprehod po urejenih vaških ulicah. Posebej zanimiva je pot ob potoku Szentgyörgyvölgy, saj je do številnih hiš mogoče priti samo čez brvi (t. i. **bürühíd**). Ti mostovi niso nič drugega, kot do gladkega stesana debla, čez katera je potem treba, loveč ravnotežje in včasih celo brez ograje, prečkati ozki potok.

Szentgyörgyvölgy

Az Őrség peremén fekszik Szentgyörgyvölgy, ahol újkőkori falu romjait tárták fel 1995-ben. A kerámialeletek leghíresebbje egy tízcentis tehénszobor, amelyet körülbelül 7500 évvel ezelőtt készítettek. Az eredeti szobrocska a Nemzeti Múzeumba került, hiteles másolata azonban Veleméren, a Sindümúzeumban látható. A faluban ma is űzik az ősi fazekasmesterséget. **Csótár Rezső műhelyéből** tányérok, tálak, kancsók, kuglófsütők kerülnek ki. A látogatók a korongozást is kipróbálhatják.

A katolikus templom
Katoliška cerkev

Szentgyörgyvölgy mindkét templomát érdemes felkeresni. A XIV. századi alapokon nyugvó barokk **katolikus templom** falait ifj. Dorffmeister István freskói

A szentgyörgyvölgyi református templom
Kalvinska cerkev naselja Szentgyörgyvölgy

díszítik. A **református templom** szintén barokk stílusú. Különlegessége a kazettás famennyezet, amelyet 1829-ben a falu első református tanítója, Patkó András festett ki. A templom fából készült karzatát faragások díszítik.

A település természeti értékekben igen gazdag. Legismertebb nevezetessége a **szálaló erdő** (46.7511, 16.4109), ahol nem egyszerre vágták ki az erdőt, csak egy-egy megfelelő fát döntöttek ki. Így az erdő megmaradhatott természetközeli állapotában, különböző korú és fajú egyedek alkotják. 1954 óta természetvédelmi oltalom alatt áll, 2002 óta pedig az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságához tartozik.

Szentgyörgyvölgy leži na obrobju pokrajine Őrség, kjer so leta 1995 odkrili ostanke naselja iz mlajše kamene dobe. Med najdbami je najbolj znan deset centimetrski keramični kip krave, star približno 7500 let. Izvirni kos je shranjen v Narodnem muzeju, njegova verodostojna kopija pa je na ogled v etnološki zbirki muzeja Sindümúzeum v Velemérju. V vasi je še vedno živa tradicionalna lončarska obrt. V **delavnici Rezsője Csótárja** nastajajo najrazličnejši krožniki, sklede, vrči in pekači za šarkelj. Obiskovalci lahko svoje spretnosti preizkusijo tudi na lončarskem vretenu.

V Szentgyörgyvölgyu sta zanimivi obe cerkvi. Zidove baročne **katoliške cerkve**, zgrajene na temeljih iz 14. stoletja, krasijo freske Istvána Dorffmeisterja mlajšega. **Reformatorska cerkev** je prav tako zgrajena v baročnem slogu. Njena posebnost je lesen kasetni strop, ki ga je leta 1829 poslikal András Patkó, prvi reformatorski učitelj v vasi. Lesena galerija je okrašena z bogatimi rezbarijami.

Naselje je bogato tudi z naravnimi vrednotami. Njegova najbolj znana atrakcija je t. i. **prebiralni gozd** (46.7511, 16.4109), kjer niso posekali celotnega gozda naenkrat, temveč selektivno, samo posamezno ustrezno drevo. S tem so omo-

A templombelső festett kazettái
Poslikane kasete v notranjosti cerkve

gočili, da je gozd ostal v svojem naravnem stanju, z različnimi vrstami dreves in različne starosti. Od leta 1954 je gozd zaščiten, od 2002 pa spada v okvir Narodnega parka Őrség.

Magyarszombatfa

A szlovén–magyar határon fekvő Magyarszombatfán – agyagos földjének köszönhetően – sok fazekas dolgozott. Az ő mesterségüket mutatja be az 1790-ben épült zsúpfedeles boronaházban lévő **Fazekasház**. Nem csak az itt készült edényekkel, hanem a fazekasok szerszámaival, munkaeszközeivel is megismerkedhetünk, és kipróbálhatjuk a korongozást is. Egy helyi fazekasnak, Cugh Jánosnak állít emléket a Fő utca egy másik házánál, a család által berendezett **emlékszoba**.

Zala és Vas megye határán
Na meji županije Zala in Železne županije

A falu egyik kódisállásos házában látható Gömbös Mátyás vadászmester **vadászati gyűjteménye**. A trófeák mellett vadászfelszerelések gazdag gyűjteményében is gyönyörködhetünk. Érdemes átkerekezni vagy átsétálni a gödörházi falurészbe is, az 1790-ben készült fa **haranglábhoz** (46.7506, 16.3533). A fazsindelyes, szoknyás haranglábat egy Nemesnépről érkezett mester készítette. A falun átvezető **Sárgaliliom tanösvény** az Őrség egy ritka virágával ismertet meg bennünket.

Megállunk a Fazekasháznál
Ustavimo se pri lončarski hiši

V vasi Magyarszombatfa ob slovensko-madžarski meji je ilovnata zemlja nekoč omogočala delovanje številnih lončarjev. Njihovo mojstrstvo je prikazano v **Lončarski hiši** (Fazekasház), muzeju, urejenem v stari cimprani, s slamo kriti hiši iz leta 1790. V zbirki so poleg številnih lončenih posod na ogled tudi številno orodje in pripomočki lončarjev, obiskovalci pa se lahko preizkusijo tudi v lončarjenju. V eni od hiš na Glavni ulici si lahko ogledamo tudi **spominsko sobo** lokalnega lončarja Jánosa Cugha, ki jo je uredila njegova družina.

V eni od starejših vaških hiš s tornacom (kódisállás) je na ogled **lovska zbirka** Mátyása Gömbösa. Poleg lovskih trofej lahko občudujemo tudi bogato zbirko lovske opreme. Priporočamo tudi, da odkolesarite ali se sprehodite tudi v del vasi Gödörháza in si ogledate lesen zvonik iz leta 1790 (46.7506, 16.3533). Tako imenovan „krilasti" **leseni zvonik** s skodlasto streho je izdelal mojster iz vasi Nemesnép. Skozi vas poteka **Učna pot rumenih lilij** (Sárgaliliom tanösvény), na kateri lahko spoznamo vse skrivnosti te redke cvetlice pokrajine Őrség.

Felsőszölnök / Gornji Senik

A jó félszáz lakosú Felsőszölnök Magyarország legnyugatibb települése. Itt található a magyar–szlovén–osztrák **Hármashatár** (46.8691, 16.1134), amelyet 1922 óta obeliszk is jelez. Az emlékművet a második világháború és 1989 között nem lehetett megközelíteni, hiszen a szigorúan őrzött határsávban volt, akárcsak a szlovénok lakta Felsőszölnök település. A határkövet ma is kizárólag gyalogosan lehet meglátogatni.

A XIX. századból származik a régi felsőszölnöki **vízimalom** (46.8859, 16.1848) és a mellette található **olajütő** épülete. A falu templomának freskóin Szent Cirill és Metód látható. A régi paplakban állandó egyháztörténeti kiállítást rendeztek be. Mindenképpen érdemes felkeresni a **Szlovén Mintagazdaság** (46.8835, 16.1866) éttermét, ahol a helyben termelt zöldségeket, gyümölcsöket kóstolhatjuk meg. Az Almalakban pedig a helyi gyümölcsfeldolgozási módszerekkel ismerkedhetünk meg.

Gornji Senik s približno 500 prebivalci je najbolj zahodno ležeče naselje na Madžarskem. Tu se nahaja tudi **Tromejnik** (46.8691, 16.1134), geografska točka na tromeji med Madžarsko, Slovenijo in Avstrijo, ki jo od leta 1922 označuje obelisk. Med obdobjem od druge svetovne vojne do 1989 je bil dostop do spo-

A Hármashatár obeliszkje
Tromejnik z obeliskom

menika nemogoč, saj se je nahajal v strogo varovanem mejnem pasu, prav tako, kot Gornji Senik s pretežno slovenskim prebivalstvom. Do mejnega kamna se še danes lahko pride samo peš.

Gornjeseniški **mlin na vodi** (46.8859, 16.1848) ter **oljarna**, ki se nahaja tik poleg njega izvirata iz 19. stoletja. Na freskah v vaški cerkvi sta prikazana sv. Ciril in Metod. V starem župnišču je urejena stalna razstava cerkvene zgodovine. Vsekakor je treba obiskati tudi restavracijo na **Slovenski vzorčni kmetiji** (46.8835, 16.1866), kjer vam bodo ponudili lokalno pridelano zelenjavo in sadje. V Hiši jabolk (Almalak) pa lahko spoznate lokalne načine predelave sadja.

Szentgotthárd / Monošter

Magyarország legnyugatabbra fekvő városa, Szentgotthárd, a 8-as főút mentén, a Rába partján fekszik. Fontos határátkelőhely és a magyarországi szlovén lakosság központja. Szlovénia a városban konzulátust működtet. A **Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Múzeum** épületét eredetileg a volt kasza- és sarlógyár külföldről érkező munkásainak építették. 1983-tól múzeum, gyűjteményének alapjait Gáspár Károly szlovén nemzetiségű iskolaigazgató vetette meg.

A ciszterciek az 1740-es évek közepén építették fel **kolostorukat**, ahol manapság az önkormányzat osztályai működnek. A hajdani refektórium, azaz ebédlő ma házasságkötő teremként szolgál. Az épületet Matthias Gusner pannói és festményei díszítik. Az épület közösségi helyiségei megtekinthetőek, akár vezetés is kérhető. Ugyancsak Matthias Gusner festményeit láthatjuk az impozáns **Nagyboldogasszony templom** oltárain is, a falakat pedig Dorffmaister István freskói díszítik. Figyelemre méltó az 1664. augusztus 1-jei, a török ellen vívott győztes szentgotthár-

Hodos vasútállomása
Železniška postaja na Hodošu

Szentgotthárd nagytemploma
Cerkev v Monoštru

Felsőszölnökre érkezünk
Prispemo v Gornji Senik

Autós-bicajos eligazítás
Pomoč na poti, avtomobilisti in kolesarji

A felújított katolikus templom Felsőszölnökön / Prenovljena katoliška cerkev v Gornjem Seniku

Az egykori cisztercita kolostor épülete
Stavba nekdanjega cistercijanskega samostana

di csatát ábrázoló falfestmény. A Nyugat-Magyarország legnagyobb harangját rejtő barokk templom 1779-ben készült el, Franz Anton Pilgram tervei alapján.

A ciszterciekhez kapcsolódik a város legrégebbi műemléke is. A korábban felrobbantott nagytemplom helyett az 1670-es években építtették a jelenleg **színházként** használt templomot. A Nagyboldogasszony templom elkészülte után az épületet magtárrá alakították át a rend számára, az 1980-as évek óta pedig a város kulturális központjaként működik.

Sok külföldi látogatót vonz a **St. Gotthard Spa & Wellness** termálfürdő. Az üvegkupolás csarnokban pálma- és banánfák között merülhetnek a vízbe a fürdővendégek. A parkban egy 75 és egy 90 méter hosszú vízicsúszda is üzemel.

A környék természeti értékeiről és építészeti emlékeiről tájékozódhatunk a **Hársas-tó** (46.9394, 16.3139) melletti tanösvény tábláiról. A tóban nyáron fürdeni is lehet, a horgászok pedig egész évben látogatják a Hársas-patak felduzzasztásával létesített víztározót.

Színház és kulturális központ
Gledališče in kulturni center

Monošter, najzahodnejše mesto Madžarske, leži ob glavni cesti 8, na bregu reke Rabe. V njegovi bližini je pomemben mejni prehod, obenem pa je središče Slovencev, ki živijo na

Madžarskem. V mestu deluje slovenski generalni konzulat. **Zgradba Muzeja slovenske narodnosti in lokalne zgodovine Avgusta Pavla** je bila sezidana za potrebe tujih delavcev nekdanje tovarne kos in srpov. Kot muzej deluje od leta 1983, osnove muzejske zbirke pa je položil nekdanji ravnatelj slovenske narodnosti Károly Gáspár.

Cistercijanci so svoj samostan, ki je danes mestna hiša, zgradili sredi štiridesetih let 18. stoletja. V nekdanjem refektoriju oziroma jedilnici je danes poročna dvorana. Stavbo krasijo panoji in poslikave Matthiasa Gusnerja. Skupnostni prostori stavbe so odprti tudi pred obiskovalci, ki lahko zaprosijo tudi za vodenje. Poslikave Matthiasa Gusnerja krasijo tudi oltarje mogočne **cerkve Marijinega vnebovzetja**, na njenih zidovih pa lahko občudujemo freske Istvána Dorffmaistra. Posebej zanimiva je zidna poslikava, ki ponazarja zmagovito bitko nad Turki pri Monoštru, ki je potekala 1. avgusta 1664.

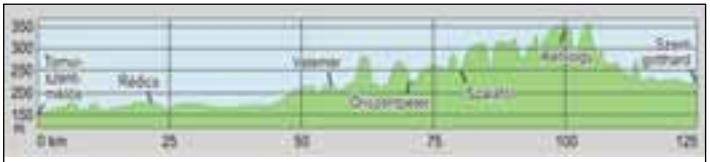
A Pável Ágoston múzeum
Muzej Avgusta Pavla

Baročna cerkev z največjim zvonom zahodne Madžarske je bila na osnovi načrtov Franza Antona Pilgrama, zgrajena leta 1779.

S cistercijanci je povezana tudi najstarejša mestna spomeniška stavba. Na mestu porušene velike cerkve je okrog leta 1670 bila zgrajena nova cerkev, v kateri danes deluje **gledališče**. Po izgradnji cerkve Marijinega vnebovzetja je stavba bila preurejena v samostansko kaščo, od osemdesetih let 20. stoletja pa tu domuje mestni kulturni center.

Veliko tujih obiskovalcev privlači **termalno kopališče St. Gotthard Spa & Wellness**. V dvorani s stekleno kupolo lahko gostje uživajo v vodi med palmami in bananovci. V vodnem parku sta na voljo tudi tobogana dolžine 75 oziroma 90 metrov.

Table učne steze ob **jezeru Hársas** (46.9394, 16.3139) opisujejo naravne vrednote in arhitekturno dediščino regije. Poleti je jezero primerno za kopanje, ribiči pa lahko vse leto obiskujejo akumulacijsko jezero, ki je nastalo z zajezitvijo potoka Hársas.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben
Razdalje v km

Tornyiszentmiklós	0	Bajánsenye	65
Lovászi	4	Őriszentpéter	71
Kerkateskánd	8	Szalafő (Sola)	80
Lenti (Lentiba)	16	Szentgotthárd-Farkasfa	86
Rédics (Redič)	22	Orfalu (Andovci)	93
Gáborjánháza	27	Apátistvánfalva (Števanovci)	96
Szíjártóháza	29	Kétvölgy (Verica-Ritkarovci)	100
Zalaszombatfa	31	Felsőszölnök (Gornji Senik)	106
Belsősárd	35	Alsószölnök (Dolnji Senik)	113
Resznek	37	Szakonyfalu (Sakalovci)	118
Lendvajakabfa	41	Szentgotthárd (Monošter)	125
Nemesnép	45		
Márokföld	47		
Szentgyörgyvölgy	51		
Velemér (Velemer)	56		
Magyarszombatfa (Sombatska Ves)	59		

Városok útja
Trasa med mesti

A tematikus út **Ptuj** városától döntően szlovén területen halad, majd a határon átkelve **Lentiben** ér véget. Fontosabb állomásai: **Ptuj** (46.4178, 15.8720), **Velika Nedelja** (46.4236, 16.1158), **Ormož** (*Ormosd*, 46.4069, 16.1539), **Jeruzalem** (46.4747, 16.1886), **Ljutomer** (46.5167, 16.2028), **Lendava** (*Lendva*, 46.5642, 16.4533), **Rédics** (*Redič*, 46.6142, 16.4875), **Lenti** (*Lentiba*, 46.6236, 16.5458).

A térszín Ptuj és Ormož között viszonylag sík, majd Jeruzalem előtt hirtelen emelkedik. Ezt követően meredeken lejt, majd Lendváig síkvidék következik. Utána Lentin át Csesztregig szelíden dombos marad.

A tágabban értelmezett határtérség városai között vezető út a jeruzalemi kaptató kivételével kezdő biciklisták számára is vonzó útvonal, sok látnivaló, egymástól viszonylag kis távolságra, nincsenek végeláthatatlan rónaságok, az ingerfüggő ifjúság sem fog unatkozni.

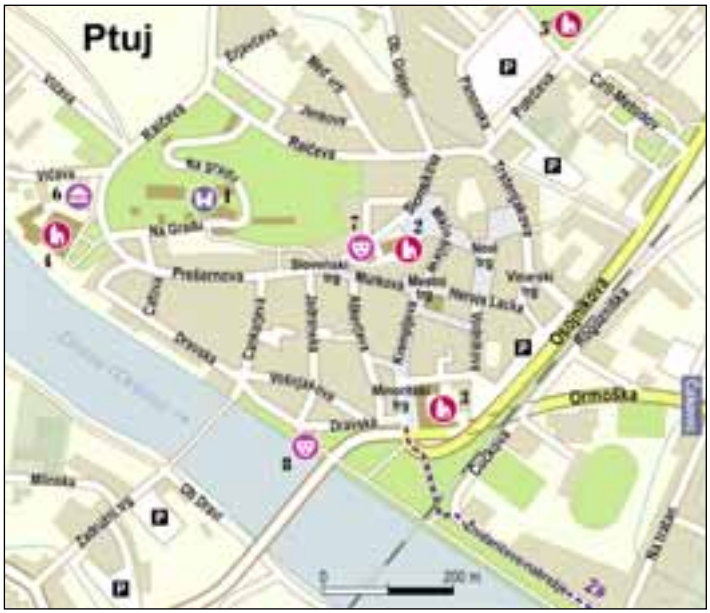
Tematska pot, ki se začenja na **Ptuju**, poteka večinoma po slovenskem ozemlju ter se po prestopu meje zaključi v **Lentiju**. Poglavitnejše postaje: **Ptuj** (46.4178, 15.8720), **Velika Nedelja** (46.4236, 16.1158), **Ormož** (46.4069, 16.1539), **Jeruzalem** (46.4747, 16.1886), **Ljutomer** (46.5167, 16.2028), **Lendava** (*Lendva*, 46.5642, 16.4533), **Rédics** (46.6142, 16.4875), **Lenti** (46.6236, 16.5458).

Teren med Ptujem in Ormožem je relativno ravninski ter se pred Jeruzalemom nenadoma dvigne, nato pa strmo spusti. Do Lendave sledi večinoma ravnina, čez Lenti do Csesztrega pa teren ostaja rahlo gričevnat.

Pot med mesti širše obmejne regije je, z izjemo vzpona pri Jeruzalemu, privlačna tudi za kolesarje – začetnike, saj na relativno kratki razdalji ponuja številne zanimivosti, ni neskončnih ravnic, tako da se ne bo dolgočasila niti vznemirjenja in doživetij željna mladina.

Ptuj festői belvárosa a Dráva túlpartjáról
Slikovito ptujsko mestno središče z drugega brega Drave

Ptuj

A térség már több ezer éve lakott helynek számít. A XVII. századra alakult ki az óváros mai barokk arculata. A városközpont első látnivalója a tömzsi XVI. századi **víztorony**. A Minoriták terén találjuk meg a XIII. században alapított kolostort. Az első, Itálián kívüli **minorita rendház** több átépítésen esett át. A kolostor részben látogatható, a refektórium szép stukkódíszei érdemelnek említést. A rendház előtt áll a **pestisoszlop**, amelyet a súlyos járványok és a török veszély elkerülése miatti hálából emeltek.

A XX. század elején épült az új **városháza**, innen utunk a **Városi torony** felé visz. Az ötszintes őrtorony reneszánsz stílusban épült a XVI. században. A torony előtt áll a közel 5 méter magas római emlék, az **Orfeusz-kő**. A II. század elején készült márvány kőtáblán a hős varázsos hangú fuvolájával marcona vadállatokat szelídít meg.

A város egyik legrégibb épülete, a **Szt. György-templom** ma döntően barokk formákat őriz. Belsejében szép freskókat és egy Pietà-szobrot csodálhatunk meg. A torony mellett álló egykori **Városháza**, a préposti palotának épült Ljutomeri-ház díszíti még a teret.

Az egykori **dominikánus kolostort** friesachi szerzetesek építették a XIII. század elején, és a barokk időkben átépítették. 1926-ban rendezték be itt a Helytörténeti Múzeum igen gazdag régészeti gyűjteményét, ahol a közelben talált, rekonstruált **Mithrász-szentélyt** is őrzik.

A kiemelkedően szép fekvésű várdombon áll a várkastély, a **Grad**. A ma is megtekinthető építmény első részét, a nyugati tornyot a X. század-

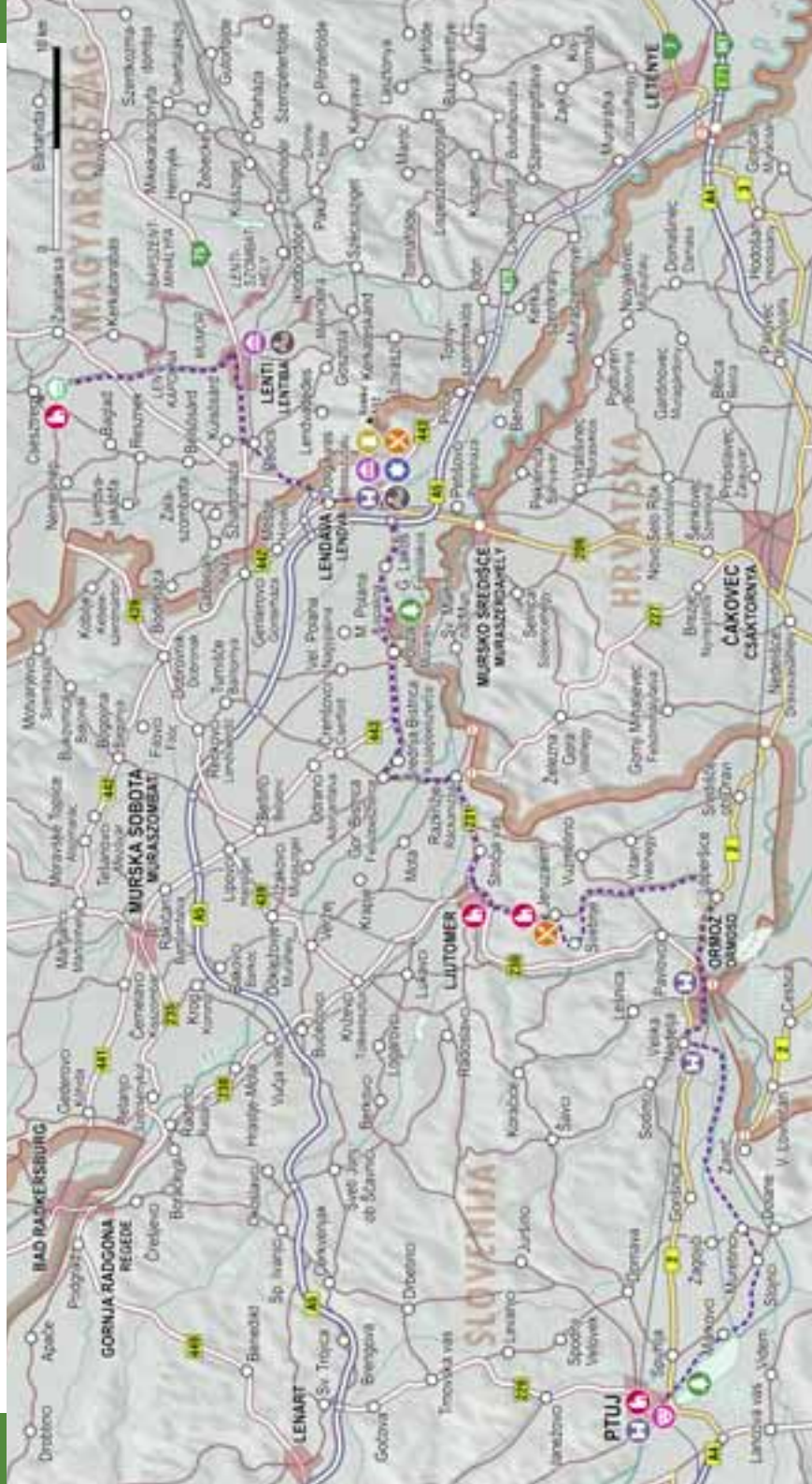
A Mithrász-szentély a római korból
Mitrej iz rimske dobe

ban húzták fel, míg az U alakú főépület XII–XIV. századi építésű. Az 1970-es években a Helytörténeti Múzeum gazdag gyűjteménye költözött ide. A címerekkel ékesített Peruzzi-kapun át léphetünk a vár alsó udvarába, majd a belső udvarra, ahol a várkápolnához és a múzeumi részekhez jutunk. A gyűjteményben barokk bútorok, főúri ruházatok és hangszerek sokasága látható, de a busókhoz hasonlítható kurencik álarcaiból is láthatunk kiállítást. A várteraszról elbűvölő kilátás nyílik a Dráva kiszélesedő vizére, tiszta időben egészen Varasdig ellátni.

Območje je bilo poseljeno že pred več tisoč leti. Do 17. stoletja se je izoblikovala današnja baročna podoba starega mesta. Prva zanimivost v središču mesta je **vodni stolp** iz 16. stoletja. Na Minoritskem trgu se nahaja samostan, ustanovljen v 13. stoletju. Prvi **minoritski samostan** izven Italije je bil večkrat obnovljen. Del zgradbe je odprt za obiskovalce, posebej omembe vredne pa so čudovite štukature na stropu refektorija. Pred samostanom stoji **kužno znamenje**, ki so ga postavili v zahvalo za to, da se je mesto uspešno ubranilo pred hudimi epidemijami in turškimi napadi.

Nova **mestna hiša** je bila zgrajena na začetku 20. stoletja, od koder na spot vodi proti **Mestnemu stolpu**. Petnadstropni stražni stolp v renesančnem slogu so zgradili v 16. stoletju. Pred njim stoji skoraj 5 metrov visok **Orfejev spomenik** iz rimske dobe. Na marmorni tabli iz 2. stoletja je prikazan junak, ki s čarobno flavto ukroti krvoločne divje živali.

Ena od najstarejših zgradb v mestu je cerkev sv. Jurija prepričljivo ohranja arhitekturne značilnosti baroka. V njeni notranjosti lahko občudujemo čudovite freske in kip Pieta. Trg krasita še stara mestna hiša ali magistrat ob stolpu ter Ljutomerska hiša, prvotno proštova palača.

A ptuji várbelső udvarán állunk
Postanek na dvorišču ptujskega gradu

Nekdanji **dominikanski samostan** so v 13. stoletju zgradili menihi iz Brež na Koroškem. Prenovljen je bil v obdobju baroka. V njem so leta 1926 uredili Pokrajinski muzej z zelo bogato arheološko zbirko, med njimi tudi v bližini izkopano, rekonstruirano **Mitrovo svetišče**.

Ptujski grad stoji na izredno lepo pozicioniranem griču nad mestnim jedrom in je odprt za obiskovalce. Prvi del poslopja, zahodni stolp so postavili v 10. stoletju, glavna zgradba v obliki črke U pa je bila zgrajena v obdobju med 12. in 14. stoletjem. V 70-ih letih 20. stoletja se je sem preselila bogata zbirka Pokrajinskega muzeja. Skozi Peruzzijev portal, okrašen z grbi vstopimo v spodnje, nato pa v notranje dvorišče gradu, kjer prispemo do grajske kapelice in muzejskih prostorov. V zbirki so na ogled baročno pohištvo, gosposka oblačila in številna glasbila, razstavljene pa so tudi maske in oprema kurentov. Z grajske terase se nudi prekrasen razgled na reko Dravo, v jasnem vremenu pa lahko vidimo vse do Varaždina.

Velika Nedelja

Az Ormoztól 4 km-re fekvő település két ékessége már messziről feltűnik. A pompás, négyszögletű **várkastélyt** a XIII. században a Német Lovagrend építtette, a lovagok e helyet közel 600 évig birtokolták is. Ma a helyi néprajzi gyűjtemény mellett itt működik a borászati kutatóintézet is. A várdomb másik büszkesége a **Szentháromság-templom**. Apszisa egészen korai, az első falakkal együtt a XIII. századi.

Dve znamenitosti naselja, 4 kilometrov oddaljenega od Ormoža, sta opazni že iz daljave. Čudovit, štirikotni **grad** je v 13. stoletju sezidal Nemški križarski red in v njihovi lasti je ostal skoraj 600 let. Danes je v njem etnološka zbirka, svoje prostore pa ima tudi vinski inštitut. Drugi ponos grajskega griča je **cerkev sv. Trojice**. Prednji zidovi in apsida izvirajo še iz 13. stoletja.

A Német Lovagrend vára
Grad nemškega viteškega reda

Ormož / Ormosd

A Dráva völgyében, egy magaslaton fekvő város. A korábbi római erődítést a XIII. században egy kisebb **vár** építése követte, amelyet kastélyszerűvé alakítottak át. A várkastélyt a XIX. századi biedermeier stílushoz

Az ormosdi kastély
Ormoški dvorec

hűen felújították, restaurálva a Gleichenberg-freskókat. A kapu előtt neves írók, művészek mellszobrai állnak. A belváros legszebb épülete a románkori alapokon nyugvó **Szt. Jakab-templom**, amelyet gótikus, majd barokk stílusban építettek át. 1991-ben a közelben csaptak össze a jugoszláv néphadsereg és a szlovén területvédelmi erők csapatai.

Mesto leži na naravni terasi v dolini reke Drave. Na mesto nekdanje rimske utrdbe so v 13. stoletju sezidali manjši **grad**, ki je sčasoma dobil podobo palače. V 19. stoletju so dvorec obnovili v biedermeierskem slogu in restavrirali Gleichenbergove freske. Pred vhodom stojijo kipi znamenitih pisateljev in umetnikov. Najlepša zgradba mestnega jedra je **cerkev sv. Jakoba**, zgrajena na zgodnjeromanskih temeljih, nato pa prenovljena v slogu gotike in baroka. Nedaleč stran so se leta 1991 spopadli pripadniki jugoslovanske vojske in slovenske Teritorialne obrambe.

Jeruzalem

A település és környéke a XIII. században a német keresztes lovagrend birtokába került. Ők azt hirdették, hogy ez az igazi Jeruzsálem, és néhányan örökre itt maradtak. Jeruzsálemi kapcsolatra utal a dombtetőn álló templomban látható **Hétfájdalmú Szűzanya** másolata is. Itt találtak menedéket a környék lakói is a sanyargató a kurucok elől. A **Jeruzalemčan** márkanevet viselő, világhírű bor háromfajta itteni fehér szőlőből készül.

Naselje z okolico je v 13. stoletju prešlo v roke Nemškega križarskega reda. Ti so razglašali, da je to pravi Jeruzalem, zato so se nekateri tu dokončno naselili. Na

Jeruzalem festői szőlődombjai
Slikovite gorice v Jeruzalemu

Ljutomer központjában járunk
Postanek v središču Ljutomera

povezavo z Jeruzalemom nakazuje tudi kopija slike **Žalostne Matere božje**, ki se nahaja v cerkvi na vrhu griča. Tu so zatočišče našli tudi okoliški ljudje, ki so se tja zatekli pred Kruci. Svetovno znani **Jeruzalemčan** je vino iz treh sort grozdja.

Ljutomer

A város központját három tér alkotja. A Stari trg jellegzetessége az **Anna-kápolna** 1756-ból. A Főtéren található Szeplőtelen Mária szobra. A talapzat két oldalán állnak 1729 óta Szent Rókus és Szent Sebestyén szobrai. A Miklošič téren álló, 1739-ban épült **kápolna** védőszentje Szent Flórián. Az 1901-ben keletkezett tűz után felújított Keresztelő Szent János-templom orgonája 1737-ben készült. A templom előtt Franc Miklošič nyelvész szobra áll. Ljutomer híres az **ügetőversenyeiről** is.

Središče mesta sestavljajo trije trgi. Znamenitost Starega trga je **Anina kapela** iz 1756. Na Glavnem trgu se nahaja kip Brezmadežne Marije. Ob vznožju stebra stojita na vsaki strani kipa sv. Roka in sv. Boštjana iz leta 1729. Na Miklošičevem trgu se nahaja **kapela sv. Florjana**, zgrajena leta 1739. Orgle v cerkvi sv. Janeza Krstnika, obnovljeni po požaru leta 1901, so bila izdelane leta 1737. Pred cerkvijo stoji spomenik jezikoslovca Franca Miklošiča. Ljutomer je znan tudi po **kasaških dirkah**.

Lendava / Lendva

A város egyik jelképe a vidéket uraló **várkastély**. A környékről előkerült leletek szerint itt (vagy a közelben) már római település, erődítmény is állhatott. A XII. század végétől a Hahold (Hahót)-család birtoka lett, akik később felvették a Bánffy nevet, és a XVII. századig a vidék meghatározó

A lendvai színház formabontó épülete
Nevsakdanja stavba lendavskega gledališča

családja voltak. Később a vár és a környék a Nádasdyak majd az Esterházyak birtokába került. A kastélyban ma múzeum és galéria működik.

A **régi városrész** a századfordulón kapta mai arculatát. A gyalog is bejárható főutcán találjuk a **Bánffy Központot**, majd a Templom téren Szent István egészalakos bronzszobrát. A templom alatti téren épült fel a város mai büszkesége, a Makovecz Imre tervezte **színház-kultúrház**. A merész, kívülről és belülről is organikus elemeket felhasználó építészi elgondolás bámulatosra sikeredett.

A város központjában található barokk **Szt. Katalin-plébániatemplomot** az Esterházy-család építtette. 2007-ben nyílt a Lendva polgárosodása, nyomdászata és ernyőgyártása című állandó kiállítás szintén a Fő utcában.

A lendvai zsidó hitközség a XIX. század második felében építette fel a **zsinagógát**, amely jelenleg kulturális rendezvények, kiállítások helyszíne. A zsidótemető Hosszúfaluban (Dolga vas) található.

A lendvai szőlőhegyen magasodik a **Szentháromság-kápolna**, ahonnan jó időben négy ország is látható. A kápolnát 1728-ban a Gludovácz család építtette. Itt ma Hadik Mihály mumifikálódott holtteste üvegkoporsóban látható, ő volt Hadik András hadvezér apja, akinek nevéhez Berlin 1757-es megsarcolása fűződik. A kápolna nyugati oldalán áll a XVII. században állított Szent Anna-szobor, a temetőben találhatók a város legrégibb síremlékei is.

A hívogató szőlőhegyen áll a város új ékessége, a távolról is látható **Vinarium Kilátó**. A hegy legmagasabb pontján találjuk a Lármafát és a hazánkban is ismert **Cuk család borház-panzióját** (46.5658, 16.4770).

Eden od simbolov mesta je **grad**, ki dominira nad pokrajino. Na temelju arheoloških najdišč na območju (ali v bližnji okolici) naj bi na tem mestu nekoč bilo rimsko naselje in utrdba. Od konca 12. stoletja je mesto bilo v lasti družine Hahold (Hahót), ki je nato prevzela ime Bánffy ter vse do 17. stoletja imela močan vpliv na razvoj mesta. Kasneje je grad z okolico prevzela najprej družina Nádasdy, za njo pa Esterhazy. V gradu danes delujeta muzej in galerija.

A Szt. Katalin-templom
Cerkev sv. Katarine

Staro mestno jedro je današnjo podobo dobilo na začetku 20. stoletja. Med sprehodom po glavni ulici lahko obiščemo **Center Bánffy**, na Cerkvenem trgu pa se ustavimo pri bronastem kipu sv. Štefana. Nekoliko nižje je današnji ponos mesta, **Kulturni dom**, delo arhitekta Imreja Makovcza. Rezultat drzne arhitekturne izvedbe, pri katerem so tako v notranjosti, kot tudi zunanjosti uporabljeni organski elementi, je neverjeten.

Baročna župnijska **cerkev sv. Katarine** je dala zgraditi družina Esterházy. Prav tako na Glavni ulici so leta 2007 odprli Muzej meščanstva, tiskarstva in dežnikarstva, v katerem je na ogled stalna zbirka.

V drugi polovici 19. stoletja je lendavska judovska skupnost zgradila **sinagogo**, ki trenutno daje prostor različnim kulturnim prireditvam in razstavam. Judovsko pokopališče se nahaja v Dolgi vasi.

A Vinárium ultramodern tornya
Super sodoben stolp vinarium

Med vinogradi Lendavskih goric stoji **kapelica sv. Trojice**, od koder se v lepem vremenu odpira razgled na štiri države. Kapelico je leta 1728 dala postaviti družina Gludovacz. Danes so v njej – v stekleni krsti – shranjeni mumificirani posmrtni ostanki Mihaela Hadika, očeta vojskovodje Andrása Hadika, ki je leta 1757 sodeloval v bojih pri Berlinu in zahteval izplačilo visokega vojnega davka. Na zahodni strani kapelice je kip sv. Ane iz 17. stoletja, na pokopališču pa se nahajajo najstarejši nagrobniki v mestu.

Na hribu med vabljivimi vinogradi stoji **razgledni stolp Vinarium**, najnovejša pridobitev mesta. Na najvišji točki Lendavskih goric pa se nahaja t. i. Piramida, razgledna točka ter tudi na Madžarskem znana **Hiša vina družine Cuk** (46.5658, 16.4770).

Lenti / Lentiba

A 75-ös úton a határ mellett fekvő Lenti városát elsősorban az 1978 óta működő **termálfürdő** miatt keresik fel a turisták. Ám más látnivalók miatt is érdemes ellátogatni a járási székhelyre. A város határában áll a valaha híres **Vár** (46.6258, 16.5510), amelyet sosem vett be az ellenség. A település katolikus temploma, a **Szent Mihály-plébániatemplom** 1698 óta szolgálja a híveket. Falait és oltárát ifj. Dorffmeister István műalkotásai díszítik. Az 1932-ben elkészült evangélikus templomban református és német nyelvű ökumenikus istentiszteleteket is tartanak. A város életét évtizedeken át meghatározó 26. Bottyán János Gépesített Lövészdandár emlékét őrzi a **Kegyeleti Parkban** a valamikori laktanyából származó két szobor.

Itt a végállomása a Kistolmácsig közlekedő, 32 km hosszan a dombok között kanyargó **Csömödéri Erdei Vasútnak**. A vasútvonalon egyrészt alapanyagot szállítanak a zalai erdőségekből a fafeldolgozó üzemekbe, másrészt április végétől szeptember végéig naponta 2-3 személyvonat is indul. A járatokon kerékpár is szállítható. A végállomáson 2004 óta látható A *Göcsej kincsei: az erdő és a fa* című kiállítás, ahol a vasút, az

erdőgazdálkodás és a faipar története mellett a világhírű göcseji gímszarvasokról is sok mindent megtudhatunk. A kisvasút távolabbi állomásairól könnyen megközelíthető a számos fa- és cserjeritkasággal büszkélkedő **Budafai Arborétum** (46.5114, 16.7001), amelyet főként a májusi rhododendron-virágzás idején érdemes felkeresni, vagy a **szécsisziget kastély** (46.5753, 16.5944), vízimalom és bivalyrezervátum.

Do obmejnega mesta Lenti pelje cesta št. 75, turisti pa ga najpogosteje obiščejo zaradi **termalnega kopališča**, ki tu deluje že od leta 1978. Vendar pa je naselje vredno obiska tudi zaradi drugih znamenitosti. V njegovi okolici stoji nekoč zelo znan **Grad** (46.6258, 16.5510), ki ga sovražniki nikoli niso zasedli. **Župnijska cerkev sv. Mihaela** v Lentiju je za vernike odprta od leta 1698. Zidove in oltarje krasijo umetnine Istvána Dorffmeisterja mlajšega. V evangeličanski cerkvi, dokončani leta 1932 opravlja-

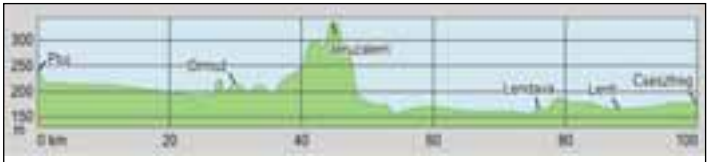
A Szt. Mihály-templom
Cerkev sv. Mihaela

A kisvasút muzeális mozdonya
Muzejska lokomotiva gozdne železnice

jo tudi reformatorska in ekumenska bogoslužja v nemškem jeziku. V **Spominskem parku** sta postavljena kipa, ki so ju prenesli iz nekdanje vojašnice in obujata spomin na 26. Mehanizirano brigado Bottyán János, ki je dolga desetletja močno vplivala na življenje tega mesta.

Tu je tudi končna postaja **Gozdne železnice Csömödér**, ki pelje 32 kilometrov čez griče vse do Kistolmácsa. Po železnici iz zalskih gozdov prevažajo surovine v lesnopredelovalne obrate, od konca aprila do konca septembra pa dnevno 2 do 3-krat vozijo tudi potniški vlaki. V vagonih je dovoljen tudi prevoz koles. Na končni postaji je od leta 2004 na ogled *razstava Zakladi Göcseja: gozd in les*, kjer lahko ob informacijah o železnici, gozdarstvu in lesni industriji veliko zanimivega izvemo tudi o svetovno znanih jelenih v Göcseju. **Arboretum Budafa** (46.5114, 16.7001) s številnimi redkimi vrstami dreves in grmičevja, ki ga je najbolje obiskati ob majskem cvetenju rododendronov, kakor tudi **dvorec Szécsisziget** (46.5753, 16.5944), vodni mlin in rezervat bivolov so enostavno dostopni tudi z bolj oddaljenih postaj male železnice.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben
Razdalje v km

Ptuj	0	Razkrižje (Ráckanizsa)	57
Markovci	9	Srednja Bistrica	
Stojnci	13	(Középbeszterce)	61
Muretinci	15	Hotiza (Murarév)	68
Velika Nedelja	27	Gornji Lakos (Felsőlakos)	72
Ormož	30	Lendava (Lendva)	76
Loperšice	35	Dolga vas (Hosszúfalu)	79
Jeruzalem	45	Rédics	83
Ljutomer	51	Lenti (Lentiba)	88
Stročja vas	52	Csesztreg	100

Aquila kerékpárút
Kolesarska pot Akvila

A XIV-XV. század fordulóján négy országban is alkotó, művésznevén **Aquila János** muravidéki és veleméri alkotásait járhatjuk be, akár egy nap alatt is, mintegy 65–70 km megtételével. Mesterünk freskóinak színterei: hazánkban Velemér (*Velemer*), a Muravidéken Selo (*Nagytótlak*) és Turnišče (*Bántornya*). Ezeken kívül alkotott még a stájerországi Fürstenfeldben (*Fölöstöm*) és a horvátországi Šenkovecben (*Szentilona*), munkásságának követéséről szól az Aquila-út. A körút főbb állomásai **Velemérből** (46.7377, 16.2778) indulva: **Magyarszombatfa** (*Sombatska Ves*, 46.7617, 16.3378), **Selo** (*Nagytótlak*, 46.7291, 16.2889), **Martjanci** (*Mártonhely*, 46.6833, 16.1917), **Moravske Toplice** (*Alsómarác*, 46.6917, 16.2278), **Bogojina** (*Bagonya*, 46.6744, 16.2806), **Turnišče** (*Bántornya*, 46.6194, 16.3222), **Dobrovnik** (*Dobronak*, 46.6517, 16.3481), **Kobilje** (*Kebeleszentmárton*, 46.6833, 16.3833). Az útvonalon előbb meredekebb, majd a Mura felé lejtős és sík utak várnak minket. Egy ilyen kiadós, látnivalókkal – és így pihenőkkel – gazdagon tűzdelt egynapos kerékpártúránál nincs is jobb: nem kell csomagokat cipelni, és a templomok hűvösében pihenés közben elmélkedhetünk az Anjou-kori egyházművészet rejtelmein.

Na poti, dolgi približno 65-70 kilometrov, ki jo lahko opravimo tudi v enem dnevu, bomo v Prekmurju in Velemérju spoznavali dela Janeza Akvile, ki je bil dejaven kar v štirih državah. Kraji, kjer so na ogled njegove freske: na Madžarskem je to Velemér, v Prekmurju Selo in Turnišče. Poleg tega je ustvarjal še v Fürstenfeldu na Štajerskem in v Šenkovcu na Hrvaškem. Tematska pot Akvila nas vodi po sledeh njegovih stvaritev. Poglavitnejše postaje poti z začetkom v **Velemérju** (46.7377, 16.2778): **Magyarszombatfa** (46.7617, 16.3378), **Selo** (46.7291, 16.2889), **Martjanci** (46.6833, 16.1917), **Moravske Toplice** (46.6917, 16.2278), **Bogojina** (46.6744, 16.2806), **Turnišče** (46.6194, 16.3222), **Dobrovnik** (Dobronak, 46.6517, 16.3481), **Kobilje** (46.6833, 16.3833). Pot je na začetku nekoliko strmejša, nato pa se bomo proti reki Muri spuščali s pobočij in se vozili po bolj ravnih terenih. Ni boljšega, kot je enodnevni, z zanimivostmi poln kolesarski izlet: ne potrebujemo prtljage, v hladu starodavnih cerkva pa lahko med počitkom razmišljamo o skrivnostih cerkvene umetnosti v obdobju Anžujcev.

Sárgállik a mező Bagonyánál
Kot da je sonce obsijalo njive pri Bogojini

A veleméri Helytörténeti gyűjtemény
Lokalno-zgodovinska zbirka v Veleméru

Velemér / Velemer

A szlovén határ mellett fekvő aprócska település igen kiemelkedő kultúrtörténeti emléket rejt. A Papréten álló, XIII. század végén épült **katolikus templomon** a későromán és a koragótika stílusjegyei ismerhetőek fel. A kis templom legnagyobb értéke az Aquila János által 1377 körül készített belső falfestés, amelynek különlegességére Gózon Imre és Rómer Flóris hívta fel a figyelmet az 1800-as évek végén. A templomhajó és a szentély falait szinte teljesen beborító freskók jó része viszonylag épségben átvészelte az évszázadokat, bár egyes részeken csak töredékek láthatók. A többször restaurált falfestményeken számos bibliai jelenet mellett az evangelisták jelképeit, és magának az alkotónak a képmását is felismerhetjük. A Szentháromság-templom egész évben, minden nap látogatható, de misét csak évente kétszer tartanak benne, mivel Velemér lakosai reformátusok.

A **Helytörténeti gyűjtemény** szépen felújított régi parasztházában helyezték el az Aquila Jánosról szóló kicsiny kiállítást is. Érdemes felkeresni a temetőt, ahol a reformátusok fejfával, azaz helyi elnevezéssel sökfával jelölték meg a sírokat.

Aquilai János freskója
Freske Janeza Akvile

A magánkézben lévő **Sindümúzeumban** a sindük, azaz a házilagosan előállított tetőcserepek gyűjteménye mellett a környékbeli fazekasság történetét is megismerhetjük. A vidéken található remek agyagot ma is hasznosítják a fazekasok. 2004-ben költözött Velemérre Dávid Éva keramikus, aki habán kerámiáival és reneszánsz stílusú majolikáival bűvöli el a látogatókat és a vásárlókat.

Majhno naselje ob slovenski meji skriva izjemen kulturno-zgodovinski zaklad. V delu vasi, imenovanem Paprét stoji **katoliška cerkev**, zgrajena ob koncu 13. stoletja, na katerem so prepoznavni znaki poznoromanskega in zgodnjegotskega sloga. Največja dragocenost cerkvice so freske, ki jih je okrog leta 1377 naslikal Janez Akvila. Na njihovo posebnost sta konec 19. stoletja opozorila Imre Gózon in Flóris Rómer. Tudi freske, ki skoraj v celoti prekrivajo zidove cerkvene ladje in svetišča, so skozi stoletja prav tako ostale razmeroma dobro ohranjene, čeprav so na nekaterih mestih opazne majhne poškodbe. Na večkrat restavriranih poslikavah lahko poleg številnih bibličnih prizorov prepoznamo tudi nekatere evangeličanske simbole in celo portret samega umetnika. Cerkev sv. Trojice si lahko obiskovalci ogledajo vsak dan skozi celo leto, svete maše pa se v njej odvijajo samo dvakrat letno, saj so prebivalci Velemérja pretežno reformatorske veroizpovedi.

Az Árpád-kori templom
Cerkev iz dobe Arpadovičev

Zgodovinska zbirka je urejena v lepo prenovljeni, stari kmečki hiši, kjer se nahaja tudi majhna razstava o Janezu Akvili. Vredno ogleda je tudi pokopališče, saj so pripadniki reformatorske vere grobove nekoč označevali z značilnimi lesenimi nagrobniki, imenovanimi sökfa, in številni so v tamkajšnjem pokopališču še vedno ohranjeni.

Privatni muzej ljudske umetnosti – **Sindümúzeum** – je na ogled zbirka doma izdelanih glinenih strešnikov, predstavljena pa je tudi zgodovina lokalnega lončarstva. Območje je namreč bogato s surovino, potrebno za lončarstvo in ga številni še danes s pridom izkoriščajo. Leda 2004 se je v Velemér priselila Éva Dávid, umetnica, ki obiskovalce očara s svojimi izdelki habanske keramike ter majolikami v renesančnem slogu.

Selo / Nagytótlak

A határon Magyarszombatfán átkelve, a dombok közt kerekezve hamarosan elérjük a szórt házakból álló falut. Ne a dombok tetejét fürkésszük, hiszen a nevezetes **körtemplom** (46.7356, 16.2890) a falu alatti völgyben található. A rotunda a XIII. századi román építészet stílusjegyeit viseli magán. Freskói, amelyeket szintén Aquila János mester festett, a Háromkirályok betlehemi látogatását ábrázolják. A templom mellé kisebb látogatóközpont épült, ahol magyar nyelvű tájékoztatót is találunk.

A nevezetes rotunda
Znamenita rotunda

Če mejo prestopimo pri vasi Magyarszombatfa in se zapeljemo med griči, bomo kmalu dosegli majhno vasico z razpršeno postavljenimi hišami. Znamenite **rotunde** (romanske okrogle cerkve) (46.7356, 16.2890) ne iščimo na vrhu katerega od gričev, saj stoji v dolino pod vasjo. Na rotundi so znaki romanske arhitekture iz 13. stoletja. Freske, ki so prav tako delo Janeza Akvile, prikazujejo poklon Treh kraljev v Betlehemu. Ob cerkvi je manjši center za obiskovalce, kjer so na razpolago tudi informacije v madžarskem jeziku.

Mártonhely robusztus temploma
Mogočna martjanska cerkev

Martjanci / Mártonhely

Az itt található **Szent Márton-templom** külsejéről is látszik, hogy fontos középkori építészeti remekről van szó. A szentélyében látható írásszalag arról tanúskodik, hogy 1392-ben Aquila János építtette és festette. Legértékesebb része a gazdagon illusztrált szentély, de figyelemre méltó az építészeti és kőfaragó munka is. A freskókon maga Aquila János is látható: a keleti fal záróablakánál középkorú férfiként kézműves öltözékben térdel, a szentek imájáért fohászkodva.

Že zunanjost tamkajšnje **cerkve sv. Martina** kaže, da gre za pomembno srednjeveško arhitekturno mojstrovino. Napis na koru priča o tem, da ga je leta 1392 poslikal Janez Akvila. Najdragocenejši del je bogato poslikano svetišče, omembe vredna pa so tudi arhitekturna in kamnoseška dela. Na freskah je ohranjen tudi avtoportret Janeza Akvile: nad oknom zahodne stene je prikazan kot moški srednjih let v obrtniški obleki, ki klečeč prosi svetnike, naj molijo zanj.

Bogojina / Bagonya

A faluhoz bármilyen irányból érkezve már messziről megpillantjuk az **Urunk mennybemenetele templomot**. Megérkezvén a paplak udvarán parkolhatunk, ahonnan szép virágoskert mellett sétálhatunk fel a templomhoz. A XIV. századi román stílusban épült eredeti épületet a zseniális szlovén építész, Jože Plečnik kívül-belül teljesen átformálta. Az eredeti, kicsiny szentélyt megőrizve, és erre kibővítve-ráépítve Európa egyik legkülönlegesebb szakrális épületét hozta létre. A munkálatok közel harminc évig tartottak, eközben egy impozáns és máshol nem látható harangtornyot és egy baldachinos oltárt kapott a templom. A mester ez utóbbit a híres – szintén muravidéki – filóci kerámiával díszítette. A bejárat felett magasodva Krisztus védő karjait tárja fölénk.

Bagonya különleges építménye
Arhitekturna posebnost Bogojine

Ob prihodu v vas iz katere koli smeri že od daleč lahko vidimo **cerkev Gospodovega vnebohoda**. Ob prihodu lahko kolesa parkiramo na dvorišču župnišča, od koder se mimo čudovitega cvetličnega vrta sprehodimo do cerkve. Zunanjost in notranjost prvotne cerkve v romanskem slogu iz 14. stoletja je Jože Plečnik, genialni slovenski arhitekt popolnoma preoblikoval. Ohranil je samo kor stare cerkve ter z dogradnjo in nadgradnjo ustvaril eno najbolj posebnih sakralnih zgradb Evrope. Dela so trajala skoraj trideset let, medtem je cerkev dobila edinstven zvonik in obokan oltar. Mojster je na strop cerkve obesil izdelke prekmurskih, predvsem filovskih lončarjev. Nad vhodnim pročeljem kraljuje Kristusov kip.

A változatos templombelső
Slikovita notranjost cerkve

Turnišče / Bántornya

Ez a cipész- és más céhekről híres, vásárjoggal rendelkező település Lendvához hasonló jelentőségű volt a középkorban. A Bánffyaknak itt is voltak birtokai, innen származik a település magyar neve. A **Szűz Mária-templom** voltaképpen két épületből áll, a középkori ótemplomból és a XX. század elején épült újtemplomból. Ez utóbbiban az oltárnál találhatjuk Szent László és Szent István életnagyságú szobrát. Bántornya napjainkban is híres búcsújáró hely. A freskóiról ismert torony a régi templom előtt áll. Látható itt a Szent László-legenda, de innen ismerjük a Bánffyak ökörfejes címerét is. A freskókon Aquila János neve és az 1383-as évszám szerepel.

Naselje s tržno pravico je bilo v srednjem veku znano po čevljarskih in drugih cehih in je imelo podoben pomen, kot Lendava. Plemiška družina Bánffy je tudi tu imela posestvo, o čemer priča madžarsko ime naselja (Bántornya). **Cerkev Marijinega vnebovzetja** je v bistvu sestavljena iz dveh zgradb: iz stare, srednjeveške cerkve ter nove, zgrajene na začetku 20. stoletja. Pri oltarju slednje najdemo kipa

A kettős templom Bántornyán
Dvojna cerkev v Turnišču

A felújított dobronaki templom
Prenovljena cerkev v Dobrovniku

sv. Ladislava in sv. Štefana v naravni velikosti. V današnjem času je Turnišče znan romarski kraj. Zvonik z znamenitimi freskami stoji pred staro cerkvijo. Freske prikazujejo legendo o sv. Ladislavu, od tod pa poznamo tudi grb družine Bánffy. Na freskah je navedeno ime Janeza Akvile in letnica 1383.

Dobrovnik / Dobronak

A falu korábban mezőváros volt, már a XIV. századtól vásárjoggal. A **Szent Jakab-templom** nevezetessége a szokatlan kőerkélyes torony. Közelében találjuk az igen élénk sárgára festett Dobronoki György-kúriát, ahol helytörténeti, néprajzi kiállítás tekinthető meg. Dobronoki György (1581–1649), a falu híres szülöttje bölcselet- és teológiai doktor, jezsuita rendi tanár volt.

A falu közelében álló hatalmas melegházban található a híres **Orchidea Park** (46.6383, 16.3469), amelyet a határokon túlról is sokan látogatnak.

Vas je v preteklosti bil opidij (trg), saj je že od 14. stoletja imel trško pravico (pravico do prirejanja sejmov). Znamenitost **cerkve sv. Jakoba** je nenavaden zvonik s kamnito teraso. V njeni bližini najdemo Hišo Györgya Dobronokija, obarvano v zelo živo rumeno barvo, v kateri je na ogled zgodovinska in etnografska razstava. György Dobronoki (1581–1649) se je rodil v Dobrovniku, bil doktor filozofije in teologije, jezuit in profesor.

V neposredni bližini vasi se nahaja **Tropski park** (46.6383, 16.3469) s stotinami eksotičnimi rastlinami in orhidejami, ki ga obiščejo tudi številni turisti iz tujine.

Kobilje / Kebeleszentmáron

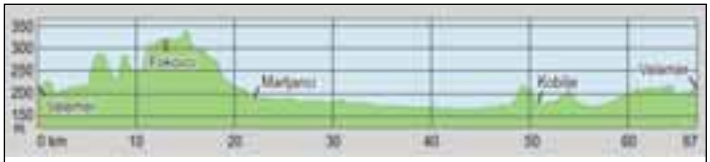
A magyar határhoz közeli falu az egyik legszebb fekvésű település a Muravidéken. Sütőtökföldekkel körülvett központja most a völgyben fekszik, bár az Árpád-korban épült első, Szent Mártonról elnevezett temploma még a mai szőlőhegyen állt. A XX. század elején épült új **Szent Márton-templom** az egyik állomása a Pannóniában született mártír szentről elnevezett zarándokútnak. Jó borok és remek panoráma várják itt a látogatókat.

Vas v bližini madžarske meje ima eno najlepših leg v Prekmurju. Središče vasi, ki ga obkrožajo bučna polja, danes leži že v dolini, čeprav je prva cerkev sv. Martina iz obdobja Arpadovičev stala še na vrhu današnjih vinorodnih gričev. V

Az egykori templom szőlőhegyéről nézünk Kebeleszentmártonra
Pogled na Kobilje s kraja nekdanje cerkve v goricah

začetku 20. stoletja so zgradili novo **cerkev sv. Martina**, ki je ena od postaj romarske poti, poimenovane po tem, na območju Panonije rojenem mučeniku. V vasi obiskovalce čakajo okusna vina in izredna panorama.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben
Razdalje v km

Velemér (Velemer)	0	Bogojina (Bagonya)	31
Magyarszombatfa (Sombatska Ves)	5	Renkovci (Lendvarerdő)	37
Prosenjakovci (Pártosfalva)	8	Turnišče (Bántornya)	39
Selo (Nagytótlak)	10	Dobrovnik (Dobronak)	46
Fokovci (Úrdomb)	13	Kobilje (Kebeleszentmárton)	51
Martjanci (Mártonhely)	22	Nemesnép	57
Moravske Toplice (Alsómarác)	25	Márokföld	59
Tešanovci (Mezővár)	27	Szentgyörgyvölgy	63
		Velemér (Velemer)	67

Mártonhely freskója
Freske v martjanski cerkvi

A bagonyai Krisztus
Kristus v Bogojini

A főoltár...
Glavni oltar

…és a freskó Bántornyán
… in freske v Turnišču

Nagytótlak körfestménye / Selanska krožna freska

Kerékpáros Termálút
Termalna kolesarska pot

A kerékpártúrák közül az egyik legkedveltebb útvonal az Muravidéki fürdőhelyek bejárása. A Lentiből kiinduló és visszatérő túrát kb. 4 napos-ra lehet tervezni, de akár napokat is eltölthetünk egy-egy fürdőben. A túra főbb állomásai: Bödeháza (46.6419, 16.3950), Dobrovnik (Dobronak, 46.6517, 16.3481), Bukovniško jezero (Bakonaki-tó, 46.6741, 16.3355), Moravske Toplice (Alsómarác, 46.6917, 16.2278), Murska Sobota (Muraszombat, 46.6600, 16.1631), Radenci (Radány, 46.6472, 16.0441), Beltinci (Belatinc, 46.6061, 16.2327), Odranci (Adorjánfalva, 46.5876, 16.2762) és Lendava (Lendva, 46.5642, 16.4533).

A termálfürdők és a kerékpározás kiválóan kiegészítik egymást: egy kellemesen fárasztó nap után bizsergető érzés a vízben érzett súlytalanság, ahol az izmok is regenerálódhatnak.

Eden najbolj priljubljenih kolesarskih pohodov je obisk prekmurskih kopališč. Pohod, ki se začenja v Lentiju in se tja tudi vrača, lahko načrtujemo za 4 dni, v posameznem kopališču pa lahko preživimo tudi več dni. Glavna postajališča pohoda: Bödeháza (46.6419, 16.3950), Dobrovnik (Dobronak, 46.6517, 16.3481), Bukovniško jezero (Bakonaki-tó, 46.6741, 16.3355), Moravske Toplice (Moravske Toplice, 46.6917, 16.2278), Murska Sobota (Muraszombat, 46.6600, 16.1631), Radenci (Radenci, 46.6472, 16.0441), Beltinci (Beltinci, 46.6061, 16.2327), Odranci (Odranci, 46.5876, 16.2762) in Lendava (Lendva, 46.5642, 16.4533).

Termalna kopališča in kolesarjenje se med seboj odlično dopolnjujejo: po prijetno utrujajočem dnevu prija občutek breztežnosti, ko se lahko regenerirajo tudi mišice.

Lenti / Lentiba

A határközeli kisváros legfontosabb híressége a gyógyfürdő, amely sok országból vonzza a gyógyulni vagy csak aktívan kikapcsolódni vágyókat. A **Termálfürdő** gyógyvize kb. 1500 méter mélyről tör a felszínre, átlaghőmérséklete 56 °C. A medencékben 27–38 Celsius-fokra szelídül, így már nem csupán a gyógyulni vágyó korosztályok élvezhetik. A nátrium-karbonátos termálvíz főként a reumatikus és mozgásszervi betegségekben szenvedőknek segít.

Lenti hívogató fürdője
Kopališče Lenti, ki kar privablja goste

A hatalmas parkban nagyon szellősen található medencéket és a kiszolgáló intézményeket sokan kedvelik. Kedvezőtlen időjárási körülmények esetén a beltéri medencék mellett sokféle szauna és élménypark is várja a látogatókat. A fürdő parkjában találjuk a **Szent György-energiapark** különleges létesítményeit. E helyen – állítólag – egészen szokatlan módon 3 főenergiavonal találkozik, ennek jótéteményét bárki kihasználhatja feltöltődésre.

Najpomembnejša znamenitost obmejnega mesteca je zdravilišče, ki privlači številne tuje, zdravja ali aktivnega oddiha željne turiste. Zdravilna **voda termalnega kopališča** povprečne temperature 56 °C prihaja na površino iz globine pribl. 1500 metrov. Temperatura vode v bazenih pa je veliko milejša in znaša 27–38 Celzijevih stopinj, tako lahko v njej uživajo ne le generacije, ki so željne ozdravitve. Termalna voda, bogata z natrijevim karbonatom je blagodejna predvsem za tiste, ki trpijo za revmatskimi boleznimi in boleznimi gibal.

Veliko je obiskovalcev, ki so navdušeni nad bazeni in servisnimi službami v ogromnem parku. Ob neugodnem vremenu pa so obiskovalcem na voljo pokriti bazeni, različne savne in doživljajski park. V kopališkem parku bomo našli tudi posebne objekte **energijskega parka svetega Jurija**. Baje se na tem mestu, na povsem neobičajen način, srečujejo tri glavne energijske črte, njihove blagodejne učinke pa lahko uživajo vsi obiskovalci.

Bukovniško jezero / Bakonaki-tó

A szlovén határ felé kerekezve előbb Gáborjánházát, majd Bödeházát érjük el. A falu nyugati szélét elhagyva, a pár éve megnyílt közút mellett találjuk a **Szlovén–Magyar Barátság Parkot** (46.6492, 16.3868), ahol meg is pihenhetünk. Innen Žitkovcin (Zsitkóc) keresztül folytatjuk utunkat. Dobronak falu északi külterületén fekszik a most már méltán híres tó, mellette a **Szent Vid-kápolnával** és a **Vid-forrással**, valamint a gyó-

A népszerű Bakonaki-tó
Priljubljeno Bukovniško jezero

gyító hatású energiapontokkal. Nem csak a Szent Vid-napi búcsú idején híres zarándokhely, hanem egész évben látogatott, hiszen a hiedelem szerint a forrásvíz gyógyító hatással van a beteg szemre, de az utóbbi időben úgy tartják, más betegségekre is. A mesterséges tó ismert táborozó- és horgászhely. A dobronaki dombokon található szőlőből nem kevésbé híres borokat készítenek, mint Lendva-vidéken.

Če se bomo s kolesom usmerili proti slovenski meji, pridemo najprej do vasi Gáborjánháza, nato pa do naselja Bödeháza. Ko zapustimo zahodni del vasi, bomo ob javni poti, ki je bila odprta pred nekaj leti, prišli do **Parka slovensko-madžarskega prijateljstva** (46.6492, 16.3868), kjer lahko za trenutek postanemo in si odpočijemo. Pot od tod nadaljujemo čez Žitkovce (Zsitkóc). Izven naselja Dobrovnik, na severni strani leži znamenito jezero s **kapelico sv. Vida** in **Vidovim izvirom** ter zdravilnimi energijskimi točkami. Kraj pa ni obiskan le ob Vidovem proščenju, ampak je vse leto pravi romarski kraj, saj naj bi po izročilu voda iz izvira zdravila oči, pa še druge bolezni. Umetno jezero je tudi priljubljen kraj za taborjenje in ribolov. Iz grozdja, ki uspeva v dobrovniških goricah pa pridelujejo vino, ki je vsaj tako znamenito, kot vina iz okolice Lendave.

Moravske Toplice / Alsómarác

Az Őrséghez legközelebb eső **termálstrand** a rédicsi vagy a hodoši átkelőktől is csak 30 km-re található. Vize reumatikus megbetegedések, sérülések, idegrendszeri panaszok és túlsúly kezelésére, valamint operációk utáni rehabilitációra kiválóan alkalmas. De nem csak terápiás, hanem sok más pozitív hatása is van a szervezetre, például felfrissít, serkenti a vérellátást stb.

A szálloda-fürdő komplexum főépülete
Osrednja kopališko-hotelska stavba

Más termálforrásokhoz hasonlóan, itt is a kőolajkutatás eredményeként tört elő a kb. 72 °C-os forró víz 1417 méter mélyről. Az első medence csak 4×4 méteres volt. Mára jól kiépített, mintegy 20 melegvízű medencével rendelkező, 1100 m2-es élményfürdő működik itt. A komplexumban török és finn szaunák, szolárium, gyermekjátszóterem, éttermek és borpince is találhatók.

Templom áll a fürdővel szemben
Cerkev

Termalno kopališče, ki je najbliže pokrajini Őrség, je od mejnega prehoda v Rédicsu oziroma na Hodošu oddaljeno le 30 kilometrov. Voda ima izjemno blagodejni učinek pri revmatičnih obolenjih, poškodbah, obolenjih živčevja in pri čezmerni telesni teži ter pri postoperativni rehabilitaciji. Ob terapijski učinkovitosti pa ima številne druge pozitivne učinke, denimo osvežuje, krepi krvni obtok, ipd.

Podobno, kot pri drugih termalnih izvirih je voda temperature 72 Celzijevih stopinj tudi v tem primeru privrela iz globine 1417 metrov, nanjo pa so naleteli med raziskovanjem nafte. Prvi bazen je meril le 4 x 4 metre. Danes tu na 1100 kvadratnih metrih deluje doživljajsko kopališče z 20 bazeni s toplo vodo. V kompleksu se nahajajo turške in finske savne, solarij, otroška igralnica, restavracije in vinska klet.

Radenci / Radány

A Mura mellett, napsütötte szőlődombok közt fekvő fürdőváros már 150 éve ismert a ma 3 piros szívvel jelölt ásványvizéről. A híres víz mellett a XIX. század végétől a kilenc forrás által táplált **gyógyfürdő** vált a határokon túl is ismertté. Az itteni kalciumos-magnéziumos forrásvíz számos betegségre nyújt enyhülést.

Kopališko mestece med soncem obsijanimi griči ob Muri je že poldrugo stoletje znano po mineralni vodi treh src. Poleg znamenite vode je od 19. stoletja daleč naokrog znano tudi **zdravilišče**, ki ga napaja devet izvirov. Izvirska voda, bogata s kalcijem in magnezijem blagodejno učinkuje pri številnih različnih obolenjih.

A fürdőváros díszes kapuja
Okrašena vrata kopališkega mesta

Belatinc káprázatos temploma
Čudovita cerkev v Beltincih

Belatinc / Beltinci

Egykor a Bánffyak birtoka volt, ám utolsó nemesi tulajdonosa a Zichy család volt. A XIX. században ők építtették át látványos neobarokk stílusban a **Szt. László-templomot**. A főhomlokzat bejáratát, amelyen a Zichy-család címere látható, két, henger alakú, vízszintesen csíkozott torony fogja közre. Mellette egy közel 5 méter magas kőoszlopon a sárkányt mindenkor legyőző Szent György tekint le ránk. Vele szemben, a szépen gondozott parkban kortárs szobrok állnak, de itt található az egykori **főúri kastély** is, amelynek egy része még felújítás alatt áll. Érdekessége, hogy a kastélyt és a templomot valaha alagút kötötte össze.

Nekoč je bilo posestvo rodbine Bánffy, zadnji plemiški lastnik pa je bila družina Zichy, ki je v 19. stoletju dala sezidati atraktivno novobaročno **cerkev sv. Ladislava**. Posebno veličastno zunanjost daje cerkvi mogočna fasada v baročnem slogu z dvema okroglima stolpoma ob straneh, nad vhodom z grbom družine Zichy. V njegovi bližini se na kamnitem stebru visokem blizu 5 metrov nahaja kip sv. Jurija, ki vedno premaga zmaja. Na nasprotni strani je urejen park s sodobnimi kipi in nekdanjim **gosposkim dvorcem**; del tega se še prenavlja. Kot zanimivost naj zapišemo, da je dvorec in cerkev baje nekoč povezoval tunel.

Odranci / Adorjánfalva

A magyar nyelvterülettől már távoli faluban két látnivalót érdemes felkeresni. Elsősorban az 1977-ben, Lojze Kozar plébános közel 30 éves, hosszú küzdelme után felépült **Szentháromság templomot** tekintsük meg. A világhírű építész, Jože Plečnik szellemiségét magán viselő, egészen különleges formájú templombelső kialakítása és díszítése is páratlan. A falu határában, a patak melletti vízimalom és pár régi faház kicsi **skanzent** (46.5826, 16.2687) alkotnak.

A parányi skanzen
Drobceni muzej na prostem

V naselju, ki je od madžarskega jezikovnega območja že nekoliko bolj oddaljeno, vsekakor velja obiskati dve znamenitosti, predvsem **cerkev sv. Trojice**, ki je bila leta 1977 sezidana po treh desetletjih prizadevanj župnika Lojzeta Kozarja. Gre za enkratno oblikovano notranjost in posebno okrasitev v duhu svetovno znanega arhitekta, Jožeta Plečnika. Na robu naselja ob potoku mlin na vodi in nekaj starih lesenih kmečkih hiš tvorijo majhen **muzej na prostem** (46.5826, 16.2687).

A medence mögött a Lendva-hegy
V ozadju Lendavske gorice

Lendava / Lendva

A **gyógyfürdő** (Terme Lendava) a Lendva-hegy lábánál fekszik. A vízre csak véletlenül bukkantak rá 1965-ben, amikor a szomszédságban lévő Petišovcin (Petesháza) egy új, nagy reményű kőolajkút-fúrásánál csalódás érte a munkásokat: a várt kőolaj helyett ugyanis forró víz bukkant a felszínre. A csalódásból öröm lett, hiszen megállapították, hogy a víz jelentősen enyhít sokféle egészségügyi gondot. A 62 °C-on feltörő gyógyvíz a mozgásszervi, reumatikus megbetegedések mellett műtéti hegek és perifériás idegrendszeri betegségek gyógyítására is alkalmas, de pikkelysömörre és nőgyógyászati problémákra is jótékonyan hat.

Balneo- és elektroterápia, gőzkamra, iszapkezelés, paraffinpakolás vehető még igénybe. Egy szinte minden igényt kielégítő wellness-szolgáltatást nyújtó fürdőszálló is működik itt. Az egész évben népszerű gyógyító helyre nem csupán német és osztrák – no meg helyi – nyugdíjasok érkeznek, hanem az utóbbi években számos magyar vendég is felkeresi a gyógyvíz és a valóban színvonalas kiszolgálás miatt. A fürdő szabadtéri medencéje éjjel-nappal látogatható, a nyilvános strandfürdő remek csúszdákkal várja a látogatókat.

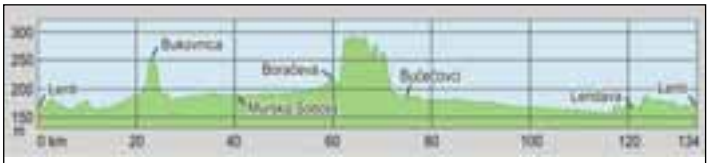
Zdravilišče (Terme Lendava) leži ob vznožju Lendavskih goric. Leta 1965 so na termalno vodo naleteli povsem naključno, ko so na obetavni vrtini v bližnjih Petišovcih (Petesháza) naftni delavci razočarano ugotovili, da je na plan namesto nafte privrela vroča voda. Vendar se je razočaranje kmalu spremenilo v veselje, ko so ugotovili, da voda blagodejno deluje v primeru različnih obo-

Kellemes medencékben fürödhetünk
Čakajo nas udobni bazeni

lenj. Poleg bolezni gibalnih organov in revmatskih obolenj je zdravilna voda, ki ima na izvoru 62 Celzijevih stopinj, zelo primerna za lajšanje in zdravljenje vseh vrst revmatskih obolenj, stanj po poškodbah in operacijah gibalnega sistema, stanj po obolenjih perifernega živčevja, po opeklinah, ugodno pa deluje tudi pri luskavici in ob kroničnih vnetjih rodil.

V zdravilišču je na voljo balneo in elektroterapija, parna kopel, fango in parafinske obloge, ob tem pa deluje tudi zdraviliški hotel z bogato welness ponudbo. V zdravilišče, ki je vse leto priljubljeno, pa ne prihajajo le nemški in avstrijski, pa tudi lokalni upokojenci, v zadnjih letih ga zaradi zdravilne vode in resnično kakovostne postrežbe obišče tudi vse več madžarskih gostov. V kopališkem bazenu na prostem lahko uživate podnevi in ponoči, javno kopališče pa goste pričakuje z odličnimi tobogani.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben
Razdalje v km

Lenti (Lentiba)	0	Boračeva	60
Rédics	6	Bučečovci	75
Gáborjánháza	10	Krizevci pri Ljutomeru (Tótkeresztúr)	79
Bödeháza	12	Veržej	83
Dobrovnik (Dobronak)	17	Dokležovje (Murahely)	86
Bukovnica jezero (Bakónaki-tó)	19	Ižakovci (Murasziget)	90
Bukovnica (Bakónak)	23	Beltinci (Belatinc)	93
Bogojina (Bagonya)	27	Odranci (Adorjánfalva)	97
Tesanovci (Mezővár)	31	Črenšovci (Cserföld)	100
Moravske Toplice (Alsómarác)	33	Hotiza (Murarév)	106
Martjanci (Mártonhely)	36	Velika Polana (Nagypalina)	109
Murska Sobota (Muraszombat)	41	Mala Polana (Kispalina)	111
Krog (Korong)	45	Lendava (Lendva)	121
Petanjci (Szécsénykút)	54	Dolga vas (Hosszúfalu)	124
Radenci (Radány)	58	Rédics (Redič)	128
		Lenti (Lentiba)	134

Kerka mente útvonal
Kolesarska pot ob Veliki Krki

A Kerka-patak mellé tervezett útvonal végigköveti a vízfolyást a vendvidéki forrástól Kerkaszentkirályig, ahol a Murába torkollik. Utunk során érintett fontosabb települések: **Čepinci** (*Kerkafő*, 46.8517, 16.2181), **Hodoš** (*Őrihodos*, 46.8277, 16.3208), **Kerkáskápolna** (46.7858, 16.4247), **Kerkafalva** (46.7731, 16.4811), **Csesztreg** (46.7169, 16.5150), **Lenti** (*Lentiba*, 46.6236, 16.5458), **Lovászi** (46.5450, 16.5567), **Tornyiszentmiklós** (46.5158, 16.5572), **Muraszemenye** (46.4811, 16.6531), **Kerkaszentkirály** (46.4947, 16.5747).

Az útvonal Lentiig fokozatosan lejt, majd némi hullámzás után a Muráig szintén lefelé tart. Egyértelműen lejtő folyómenti útvonalvezetés jellemzi lassú turizmust zászlajára tűző tematikus útvonal. Ismerkedés a különleges Kerka-menti flórával és faunával, biciklizést kiegészítő csónaktúra – ideális terep a kisgyerekes családoknak, ráérősebb tempóra szomjazó nagyvárosiaknak egyaránt.

Trasa, načrtovana ob Veliki Krki, sledi reki od njegovega izvira na Goričkem pa vse do vasi Kerkaszentkirály, kjer se izliva v reko Muro. Pomembnejše postaje poti: **Čepinci** (46.8517, 16.2181), **Hodoš** (Hodos, 46.8277, 16.3208), **Kerkáskápolna** (46.7858, 16.4247), **Kerkafalva** (46.7731, 16.4811), **Csesztreg** (46.7169, 16.5150), **Lenti** (46.6236, 16.5458), **Lovászi** (46.5450, 16.5567), **Tornyiszentmiklós** (46.5158, 16.5572), **Muraszemenye** (46.4811, 16.6531), **Kerkaszentkirály** (46.4947, 16.5747).

Teren se do Lentija postopoma dviga, nato pa se po manjših valovitih delih spušča vse do Mure. Pot je idealna za počasni turizem. Spoznavanje nenavadne flore in favne ob Veliki Krki, vožnja s čolnom kot dodatek h kolesarjenju – idealno za družine z majhnimi otroki in prebivalce večjih mest, ki so ljubitelji bolj počasnega ritma.

Csendes víznek partján
„Tu bi lahko lebdela duša"

Az önálló Szlovénia határemlékműve Kerkafőnél
Spomenik braniteljem slovenske samostojnosti pri Čepincih

Čepinci / Kerkafő

A csodás erdők és mezők között fekvő szlovéniai Kerkafő (korábbi nevén Csöpinc) községben ered a vadvízi hajósok kedvelt folyója, a Kerka. 60 km megtétele után Kerkaszentkirály térségében, a magyar–szlovén–horvát hármashatárnál a Lendvával összefolyó Kerka vize a Murán keresztül jut a Drávába. A Muravidék és a Zalai-dombság erdős-dombos vidékén kanyargó folyó Natura 2000 védett terület. Vize gazdag hal- és rákfajokban, vidrák is vadásznak benne. A szétszórtan elhelyezkedő házakból álló település temploma közös a szomszédos Markovcival (Marokrét). A két település határához közel álló, legutóbb a XIX. század végén átépített **Sarlós Boldogasszony** tiszteletére felszentelt **templom** (46.8445, 16.2227) ma Marokrét területéhez tartozik.

Kerkafő felé vezet utunk
Pot, ki nas popelje v Čepince

Velika Krka, priljubljena reka raftingarjev izvira v Čepincih, majhni slovenski vasici, ki leži med čudovitimi gozdovi in polji. Po 60-ih kilometrih se pri naselju Kerka-szentkirály, na madžarsko-slovensko-hrvaški tromeji združi z Ledavo ter se čez Muro izliva v Dravo. Reka, ki vijuga čez gričevnato območje in gozdove Prekmurja in Zale je del zaščitenega območja Natura 2000. Bogata je z različnimi

Az egykori templom helyén álló harangláb
Zvonik na kraju, kjer je nekoč stala cerkev

vrstami rib in rakov, v njej pa lovijo tudi vidre. Naselje z razpršeno postavljenimi hišami ima skupno cerkev s sosednjim naseljem Markovci. **Cerkev Marijinega obiskanja** (46.8445, 16.2227) v bližini meje med obema naseljema, ki je bila nazadnje prenovljena konec 19. stoletja, danes spada k območju vasi Markovci.

Kerkáskápolna

Bár Kerkáskápolna lakossága ma a 100 főt sem éri el, a XVI. században az Őrség második legnépesebb települése volt. A Kerka folyó partján fekvő falu névadó kápolnája, később temploma többször elpusztult a történelem viharaiban, ma csak egy harangláb áll itt. A településen vezet át a Szent Márton európai kulturális útvonal, amelynek magyarországi mintegy 100 km-es szakaszát sárga sáv jelzi. A Szombathelyen született későbbi szent szülőhelyéről a franciaországi Tours-ba, Szent Márton sírjához vezető, több leágazással rendelkező útvonal gyalogosan és kerékpárral is végigjárható. Az út a Szent Márton életében fontos települések mellett a Szent Márton-templomokat és -emlékhelyeket is összeköti.

Čeprav danes v vasi Kerkáskápolna ne živi niti 100 prebivalcev, je bila v 16. stoletju drugo najgosteje naseljeno naselje pokrajine Őrség. Kapelica, kasneje cerkev vasi na obali Velike Krke, po kateri ima naselje tudi ime, je bila skozi zgodovino večkrat uničena. Danes stoji samo še zvonik. Skozi naselje vodi Evropska kulturna pot sv. Martina, njen 100 kilometrski odsek na Madžarskem je označen z rumeno linijo. Pot vodi od Sombotela, rojstnega kraja do groba sv. Martina v Toursu v Franciji. Ima več odcepov, lahko pa se opravi peš ali s kolesom. Povezuje kraje, ki so imeli v življenju sv. Martina poseben pomen, pa tudi njemu posvečene cerkve in spominske kraje.

Csesztreg középkori templománál járunk
Srednjeveška cerkev naselja Csesztreg

Csesztreg

A Kerka partján fekvő Csesztregen a XIII. században épült kis **templomot** találunk. Falait ifj. Dorffmeister István freskói díszítették, amelyeket a XX. század elején Storno Ferenc újított fel, illetve festett át. Bár a templom berendezése és díszítése jórészt a barokk korból származik, néhány koragótikus ablak még felfedezhető. Érdemes megtekinteni a falu lakosainak adományaiból berendezett zsúptetős **Kanászházat** is, ahová hajdanán az egy-egy évre felbérelt pásztorokat szállásolták el. A XX. század első felének paraszti életmódjával a **Hagyományok Házában** ismerkedhetünk meg. A **Szabadidőparkban** (47.7198, 16.5171) különböző sportpályák várják a mozogni vágyókat, a mesterséges tóban fürdeni és horgászni is lehet.

A Hagyományok háza
Hiša tradicije

V Csesztregu, ki leži na bregu Velike Krke, se nahaja **cerkvica** iz 13. stoletja. Stene krasijo freske Istvána Dorffmeistra mlajšega, ki jih je na začetku 20. stoletja restavriral oz. preslikal Ferenc Storno. Čeprav večina opreme in dekoracije v cerkvi izvira iz obdobja baroka, lahko najdemo tudi posamezno okno iz zgodnje gotike. Ogleda vredna je tudi s slamo krita **hiša svinjskih pastirjev – Kanászház**, ki so jo uredili z donacijami prebivalcev vasi. V takšnih hišah so

A muraszemenyei vízitúrázók kikötője
Pristanišče ljubiteljev vodnih športov v Muraszemenye

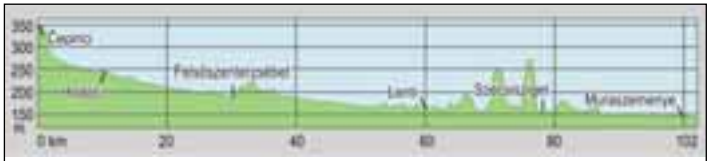
Muraszemenye temploma
Cerkev naselja Muraszemenye

nekoč prebivali najeti svinjski pastirji. Kmečko življenje v prvi polovici 20. stoletja je predstavljeno v **Hiši tradicij**. V **Rekreacijskem parku** (47.7198, 16.5171) so za rekreativce na razpolago različni športni tereni, v umetnem jezeru pa sta dovoljena tudi kopanje in ribolov.

Muraszemenye

A magyar–horvát határon, a Mura partján fekvő Muraszemenye vizeiről híres. Elsősorban a több mint félszáz hektáron elterülő horgásztavak miatt érdemes ide ellátogatni. A tavak a valamikori kavicsbányászat eredményeként keletkeztek a Mura és a Kerka összefolyásánál, és nagyon gazdag rablóhalállományuk van, bár igen szép pontyokat is lehet fogni. A vízitúrázók a **Hódvár Vízitúra Kikötőnél** (46.4661, 16.6404) szállhatnak kenuba vagy kajakba, és indulhatnak útnak a Kerka, a Mura vagy a Dráva felé. A település mellett több holtág és tó is található, figyelemre méltó a növény- és állatállomány. A falu középpontjában egy XIV. századi alapokon álló **templomot** láthatunk, de mindhárom falurészben találunk egy-egy kápolnát és kőkereszteket is.

Muraszemenye, vas na obali reke Mure ob madžarsko-hrvaški meji je znana po svojih vodah. Za obiskovalce so zanimivi predvsem ribniki, ki se razprostirajo na približno petdesetih hektarjih površine. Ribniki so pravzaprav gramoznice, nastale po izkopavanju gramoza na ustju Mure in Velike Krke, in so bogate z različnimi vrstami plenilskih rib, občasno pa se na trnek ulovijo tudi lepi primerki krapa. Za ljubitelje vodnega turizma je tu **Hódvár Vízitúra Kikötő** (46.4661, 16.6404), kjer se lahko s kanuji ali kajaki podajo na vožnjo proti vodam Velike Krke, Mure ali Drave. Ob naselju je več mrtvih rokavov in jezer, omembe vredno pa je tudi rastlinje in živalski svet. V središču vasi se nahaja **cerkev**, zgrajena na temeljih iz 14. stoletja, v vseh treh delih naselja pa stoji posamezna kapelica in kamniti križ.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben
Razdalje v km

Čepinci (Kerkafő)	0	Csesztreg	44
Markovci (Marokrét)	5	Kerkabarabás	49
Šalovci (Sal)	10	Lenti (Lentiba)	60
Hodoš (Őrihodos)	13	Iklódbördőce	68
Bajánsenye	19	Szécsisziget	78
Kerkáskápolna	22	Kerkateskánd	80
Magyarföld	23	Lovászi	83
Ramocsa	24	Tornyiszentmiklós	87
Kerkafalva	28	Kerkaszentkirály	93
Alsószenterzsébet	31	Muraszemenye	99
Felsőszenterzsébet	33	Muraszemenyei kikötő	102
Kerkakutas	39		

Őrség-Goričko
Őrség-Goričko

Őrség-Goričko keleti része / Vzhodni del Őrség-Goričko

Az Őrségből elinduló tematikus utak keleti ága magyar területen jár be szép útvonalat. **Őriszentpéterről** (46.8389, 16.4211) elindulva a kör végeztével ide is érkezünk vissza, miközben az alábbi települések érintjük: **Nagyrákos** (46.8283, 16.4564), **Pankasz** (46.8381, 16.4986), **Hegyhátszentjakab** (46.8669, 46.5481), **Őrimagyarósd** (46.8853, 16.5331), **Szőce** (46.8869, 16.5689), **Nádasd** (46.9653, 16.6072), **Halogy** (46.9725, 16.5667), **Iváncz** (46.9356, 16.4972).

A kerékpártúra változatos, erősen hullámzó utat jár be. Itt, az Őrség lankáin kerekezve van idő elmélkedni a településszerkezetek különbségein: a dombtetőkre épült szeres falvak és az ország többi részére jellemző síkvidéki faluközpontok kialakulásának okain és következményein. Illetve, hogy ilyen szempontból a magyar oldal már inkább hasonlít a szlovén falvak elrendezéséhez, mintsem akárcsak a megye többi részére.

Vzhodni del tematskih poti, z začetkom v Őrségu, zajema precej dolgo traso na madžarskem ozemlju. Začetek je v **Őriszentpéteru** (46.8389, 16.4211), kjer se tudi konča, med potjo pa obiščemo sledeča naselja: **Nagyrákos** (46.8283, 16.4564), **Pankasz** (46.8381, 16.4986), **Hegyhátszentjakab** (46.8669, 46.5481), **Őrimagyarósd** (46.8853, 16.5331), **Szőce** (46.8869, 16.5689), **Nádasd** (46.9653, 16.6072), **Halogy** (46.9725, 16.5667), **Iváncz** (46.9356, 16.4972).

Kolesarska pot poteka po razgibanem, spremenljivem terenu. Med kolesarjenjem po obronkih pokrajine Őrség bomo imeli dovolj časa za razmišljanje o strukturni raznolikosti naselij: o vzrokih in posledicah izoblikovanja majhnih vasic z

Őriszentpéter műemlék temploma
Spomeniška cerkev mesta Őriszentpéter

zaselki na vrhu gričev ter ravninskih vasi, značilnih za preostale dele države. Oziroma o tem, da je madžarska stran s tega vidika vse bolj podobna ureditvi slovenskih vasi, kot pa ostalim delom županije.

A református templom
Kalvinska cerkev

Őriszentpéter

Az Őrség fővárosának tekinthető Őriszentpéter 2005-ben városi rangot kapott annak ellenére, hogy alig több, mint 1000 lakosa van. A település az Őrség turisztikai központja, sokan keresik fel kerékpárral és gyalogosan is. A város őrzi a környék hagyományos településszerkezetét, azaz szeres elrendezésű – az egyes dombok tetején alakultak ki az egyes szerek, egymástól akár jelentős távolságban. Legfontosabb látnivalója a Templomszeren álló, eredetileg románkor, majd a gótika idején kibővített **műemléktemplom**. Bélletes kapuzata és kőfaragásai a jáki temploméra hasonlítanak. Az 1200-as évek első harmadában épített templomot a török időkben erőddé alakították, ahol őrök szolgáltak. A falakat kívül és belül is freskók borították, de a falfestmények csak töredékesen maradtak meg. A település református temploma a barokk korban épült.

Őriszentpéteren több épület is műemléki védettséget élvez, ilyen például a Siskaszeren található **boronapajta** és a **téglaégető** maradványai. Mindenképpen érdemes felkeresni a **Szikszay Edit néprajzi gyűjteményt**, amelyet a névadó helyi tanítónő gyűjtött össze. A közel ezer tárgy történetét is megismerhetjük a tárlaton. A kiállítás a Művelődési Ház tetőterében látható.

Őriszentpéteren található az **Őrségi Nemzeti Park látogatóközpontja** is. Itt adnak tájékoztatást a környék látnivalóiról, térképeket és ajándéktárgyakat is árulnak. Érdemes a környék éttermeiben megkóstolni a hagyományos vasi ételeket, például a dödöllét tökmagolajos káposztasalátával.

A Nemzeti Park látogatóközpontja
Center za obiskovalce narodnega parka

Őriszentpéter velja za glavno mesto pokrajine Őrség. Leta 2005 je naselje kljub temu, da ima zgolj nekaj čez 1000 prebivalcev, dobilo naziv mesta. Je turistično središče Őrséga, ki ga številni obiščejo tako s kolesom, kot tudi peš. Mesto ohranja tradicionalno poselitveno strukturo območja, to je obliko vasi z zaselki – nekateri zaselki so se oblikovali na vrhu gričev in so med seboj tudi precej oddaljeni. Najpomembnejša znamenitost naselja je **zgodovinska cerkev** na Cerkvenem trgu, izvirno romanska, vendar so jo v obdobju gotike razširili. Portal in rezbarije v kamnu so podobne tistim v cerkvi v Jaku. Cerkev, zgrajeno v prvi tretjini 13. stoletja so v turških časih preoblikovali v obrambno trdnjavo. Zunanje in notranje zidove so prekrivale freske, od katerih so do danes ostali samo delčki. Reformatorska cerkev v naselju je bila zgrajena v obdobju baroka.

V mestecu Őriszentpéter je več stavb, ki so pod spomeniškim varstvom, tako na primer **lesen skedenj** in **ostanki opekarne** v zaselku Siskaszer. Vsekakor je vredno obiskati **etnografsko zbirko učiteljice Edit Szikszay**, kjer se lahko seznanimo tudi z zgodovino skoraj tisoč razstavljenih predmetov. Razstava je na ogled v podstrešnih prostorih Kulturnega doma.

V Őriszentpétru je tudi **center za obiskovalce Narodnega parka Őrség**, kjer vam bodo postregli z informacijami o zanimivostih v okolici, prodajajo pa tudi zemljevide in spominke. Priporočamo, da v okoliških restavracijah poskusite tradicionalne jedi Železne županije, denimo dödöle in zeljno solato z bučnim oljem.

Nagyrákos

A tájház egyik remek rendezvénye
Ena čudovitih prireditev pri etnografski hiši

Nagyrákos tipikus őrségi szeres település. Modern nevezetessége a 2000-ben elkészült **vasúti völgyhíd** (46.8278, 16.4576), amelyen a Szlovénia és Magyarország között közlekedő vonatok futnak. A híd lábánál júliusban népművészeti vásárt tartanak. A falu látnivalói közül a románkori alapokon nyugvó, barokkizált **katolikus templomot** és az orgonájáról nevezetes református templomot érdemes felkeresni. A valamikori kovácsműhelyből kialakított **tájházban** ismerkedhetünk meg a környék néprajzi értékeivel. A táj természeti értékei is kimagaslóak, a kézzel kaszált réteken és gyümölcsösökben orchideafajok virágoznak, a rovar- és madárvilág is igen gazdag. Az erdőkben rengeteg gomba terem, köztük az ízletes vargánya.

Nagyrákos je naselje z zaselki, značilno za pokrajino Őrség. Njegova najsodobnejša znamenitost je **železniški viadukt**, zgrajen leta 2000 (46.8278, 16.4576), po katerem poteka železniški promet med Slovenijo in Madžarsko. Vsako leto julija je ob vznožju mostu sejem ljudske umetnosti. Med zanimivostmi vasi izstopata baročna **katoliška cerkev**, zgrajena na romanskih temeljih in reformatorska cerkev, znana po svojih koncertnih orglah. V **etnografski hiši**, urejeni iz nekdanje kovaške delavnice se lahko seznanimo z etnografskimi vrednotami okolice. Izstopajo tudi naravne vrednote pokrajine, na ročno pokošenih travnikih in v sadovnjakih cvetijo različne vrste travniških orhidej, bogata pa je tudi z insekti in pticami. V gozdovih raste izredno veliko gob, med njimi tudi okusni jurčki.

Hegyhátszentjakab

A Szt. Jakab-templom
Cerkev svetega Jakoba

A Vas megye déli határán található Hegyhátszentjakabot legtöbben a határában található, a Vadása-patak felduzzasztásával 1968-ban létesített, mintegy 350 méter hosszan elnyúló **Vadása-tó** (46.8769, 16.5501) miatt keresik fel. Korábban a víztározó népszerű fürdőhely volt, jelenleg nem lehet für-

A Vadása-tó igazi horgászparadicsom
Jezero Vadása je pravi raj za ribiče

deni benne. Így a víz a horgászok paradicsoma lett, ahol pontyot, keszeget, amurt és balint is lehet fogni. A falu másik nevezetessége a XIII. században épült **Szent Jakab-templom**, amelyet a XVIII. századi átalakítások után az 1970-es években állítottak helyre az eredeti formájában. A rokokó oltárt szenteket ábrázoló faszobrok díszítik. Helyi műemléki védettséget élvez néhány jellegzetes lakóház is.

Na južnem obrobju Železne županije leži vas Hegyhátszentjakab, ki ga večina obišče predvsem zaradi **jezera Vadása** (46.8769, 16.5501). Jezero, dolgo približno 350 metrov, je nastalo z uporabo vode iz potoka Vadása, uredili pa so ga leta 1968. Nekoč je bilo priljubljeno kopališče, trenutno pa je kopanje v njem prepovedano. Tako je postalo raj za ribiče, saj v njem lahko lovijo krape, ploščiče, amurje in bolene. Druga znamenitost vasi je **cerkev sv. Jakoba** iz 13. stoletja, ki so jo v 18. stoletju prezidali, nato pa so ji izvirno podobo povrnili v 70-ih letih 20. stoletja. Rokokojski oltar krasijo leseni kipi svetnikov. Nekatere značilne stanovanjske hiše so prav tako pod spomeniškim varstvom.

Szőce

Szőcét először 1286-ban említi egy oklevél, Zelche („kis falu”) néven. Nevezetessége a románkori, de gótikus jegyeket is felmutató **Szent András-templom** a XIII. századból. A szőcei **tőzegmohás láprét** (46.9006, 16.5733) az Őrségi Nemzeti Park igazgatóságához tartozó egyik leghíresebb és legjelentősebb, fokozottan védett terület, ahol természetvédelmi kutatóház is működik. A 127 hektáros természetvédelmi terület legértékesebb része a völgy alján húzódó rétek láncolata. A láprét értékeinek megismerése érdekében pallósor lett kiépítve, hogy taposással ne károsítsák az érdeklődők a rétek élővilágát. Előzetes bejelentkezés alapján az Őrségi Nemzeti Park munkatársai vállalják csoportok vezetését, a terület értékeinek bemutatását.

Pallósoron mehetünk végig a tőzeglápon
Nad šotnim barjem se lahko sprehodimo po brveh

Prva omemba naselja Szőce je v listinah zabeležena leta 1286, in sicer po imenom Zelche („vasica”). Njena znamenitost je romanska **cerkev sv. Andreja** iz 13. stoletja, ki pa ima tudi nekatere značilnosti gotike. Tukajšnje **barje šotnega mahu** (46.9006, 16.5733) spada pod upravljanje Narodnega parka Őrség in je eno najbolj znanih in najpomembnejših, visoko zaščitenih območij, kjer deluje tudi hiša za raziskovanje barja. Najdragocenejši del zaščitenega območja velikosti 127 hektarjev je barje, ki se razprostira na dnu doline. Za lažje raziskovanje barja so uredili lesene mostove, po katerih se lahko obiskovalci sprehodijo nad površino, ne da bi poškodovali ali uničili ekosistem. Po predhodni najavi je za skupine na voljo tudi vodeni ogled, na katerem vam bodo sodelavci Narodnega parka Őrség predstavili vrednote tega območja.

Nádasd

A Vasi-hegyháton, az Őrség peremén található Nádasd községen keresztül futott a római időkben a Rómát Pannónián át a Baltikummal összekötő borostyánút. A falu nevezetessége a hazánkban egyedülálló erődített **rotunda**, amelyet 2003-ban tártak fel a templomkertben. A feltehetően a XI. században épített, lakótoronnyal egybeépített körtemplom volt a környék központja és a Nádasdy-család temetkezési helye. A rotundát 1664-ben rombolta le a Körmend és Szentgotthárd ellen vonuló százezres létszámú török sereg. A ma látható templomot az 1880-as évek végén építették, a régi templomból csak néhány darab, például a keresztelőmedence és a márványból készült oltár maradt meg. A régi iskolában helytörténeti gyűjtemény található.

A modernizált nádasdi rotunda
Posodobljena rotunda v Nádasdu

Na obronkih gričev Železne županije, ob robu pokrajine Őrség se nahaja naselje Nádasd, mimo katere je v rimskih časih vodila jantarjeva pot, ki je čez Panonijo povezovala Rim in Baltik. Znamenitost vasi je edina utrjena **rotunda** na Madžarskem, ki so jo na cerkvenem vrtu odkrili leta 2003. Cerkev s stolpom, v katerem je bilo moč tudi prebivati, naj bi bila zgrajena v 11. stoletju, je bila v preteklosti središče območja in prostor, kjer so pokopavali člane družine Nádasdy. Turška vojska, ki je štela sto tisoč vojakov, je leta 1664, na poti proti Körmendu in Monoštru rotundo uničila. Cerkev, ki je vidna danes, so zgradili v letih okrog1880, od stare pa je ostalo samo nekaj delov, na primer krstilnik in marmorni oltar. V stari šoli je na ogled zgodovinska zbirka.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben Razdalje v km			
Őriszentpéter	0	Szőce	23
Nagyrákos	2	Nádasd	34
Pankasz	7	Halogy	38
Felsőjánosfa	12	Ivánc	49
Hegyhátszentjakab	15	Őriszentpéter	63
Őrimagyarósd	19		

Őrség-Goričko nyugati része / Zahodni del Őrség-Goričko

Az Őriszentpéterről induló út határon is átkelő nyugati része előbb bejárja az Őrséget, majd a szlovén oldalon szép kanyart leírva érkezik vissza magyar földre. A főbb állomások a következők: **Szentgotthárd** (*Monošter*, 46.9531, 16.2736), **Alsószölnök** (46.9275, 16.2025), **Hármashatár** (*Tromejnik*, 46.8691, 16.1134), **Grad** (*Felsőlendva*, 46.7978, 16.0983), **Šalovci** (*Sal*, 46.8250, 16.2944), **Hodoš** (*Őrihodos*, 46.8277, 16.3208), **Bajánsenye** (46.8017, 16.3842).

A térszín talán e túra alatt a legváltozatosabb, a dombos őrségi rész kicsit elsimul, majd a szlovén oldal felé meredeken emelkedik, később a határig erősen hullámzik. Kerékpáros, ki itt nyeregbe pattansz, hagyj fel minden reménnyel – ezt a túrát tényleg csak a hegyek szerelmeseinek ajánljuk, igaz, a kilátás itt is sok mindenért kárpótol, de a több, mint ezer méternyi szintemelkedés komoly sportértékkel ruházza fel az útvonalat.

Zahodni del poti, z začetkom v Őriszentpéteru, ki poteka tudi čez mejo, najprej vodi po pokrajini Őrség, nato pa se po slovenski strani polkrožno vrne nazaj na Madžarsko. Poglavitnejše postaje poti so: **Monošter** (Szentgotthárd, 46.9531, 16.2736), **Dolnji Senik** (Alsószölnök,46.9275, 16.2025), **Tromejnik** (Hármashatár, 46.8691, 16.1134), **Grad** (46.7978, 16.0983), **Šalovci** (Sal, 46.8250, 16.2944), **Hodoš** (Hodos, 46.8277, 16.3208), **Bajánsenye** (46.8017, 16.3842).

Na tem delu je teren morda najbolj raznolik, gričevnat predel v Őrségu se nekoliko zravna, nato pa se proti slovenski strani strmo dviga, kasneje pa je vse do meje izrazito valovit. Opusti vsako upanje, ti, ki tu sedaš na kolo – ta odsek resnično priporočamo samo ljubiteljem gora. Res, da lahko pogled od tod poplača vse muke, vendar je vzpon na čez tisoč metrov nadmorske višine izredno zahteven in ima pravo športno vrednost.

Vízierőmű Alsószölnöknél
Elektrarna pri Dolnjem Seniku

Alsószölnök / Dolnij Senik

Az Ausztriában eredő Rába (Raab) folyó 95 km megtétele után az Őrségi Nemzeti Park igazgatóságához tartozó, természeti szépségekben gazdag Alsószölnöknél lép be Magyarország területére. A folyóra épített **duzzasztóműben** (46.9364, 16.2053) négy turbina termeli az elektromos áramot. A gáton át is lehet kelni a folyón, bár korlátok nincsenek. Alsószölnök **barokk templomát** 1816-ban szentelték fel Gyümölcsoltó Boldogasszony tiszteletére, építtetője Batthyány Alajos volt. A lakosság nemzetiségi változását jól mutatja, hogy eleinte szlovénul miséztek, később pedig németül. Manapság magyarul zajlanak az istentiszteletek. A faluban kerekezve vagy sétálva több útszéli keresztet és szobrot (Szűz Mária és Szent Flórián) is felfedezhet a figyelmes látogató.

Reka Raba (Raab), ki izvira v Avstriji po 95 kilometrih vstopi na madžarsko ozemlje, in sicer pri naselju Dolnji Senik, ki leži na območju Narodnega parka Őrség in je bogato s številnimi naravnimi lepotami. Na reki je zgrajen **jez** (46.9364, 16.2053), kjer električno energijo proizvajajo štiri turbine. Reko lahko prečkamo tudi čez jez, ki pa je brez zaščitne ograje. **Baročno cerkev Marijinega oznanjenja** v Dolnjem Seniku so blagoslovili leta 1816, zgraditi pa jo je dal Alajos Batthyány. Spreminjanje narodnostne sestave prebivalstva lepo prikazuje dejstvo, da so najprej opravljali svete maše v slovenskem, kasneje pa v nemškem jeziku. Danes maše potekajo v madžarskem jeziku. Med kolesarjenjem ali sprehodom skozi vas naletimo na več obcestnih križev in kipov (Devica Marija in sv. Florjan).

Bekerekezünk a faluba
Prihod s kolesom v vas

Grad, a Muravidék legnagyobb vára
Grad, največji grad v Sloveniji

Hármashatár / Tromejnik / Dreiländerecke

Ausztria, Magyarország és Szlovénia határának találkozásánál találjuk azt a magaslatot, ahol a trianoni békeszerződést követően, 1922-ben emeltek **emlékművet**. A gyalogtúrával elérhető ponton 215 cm magas, csonka gúla formájú emlékkő egy-egy oldalán a három ország címere látható.

Na skupni točki meje med Avstrijo, Madžarsko in Slovenijo je višinska točka, kjer so leta 1922, po podpisu trianonske mirovne pogodbe, postavili **spomenik**. Na kraju, dosegljivem samo po strmi pohodniški poti stoji 215 dm visok kamen piramidne oblike, na njem pa so grbi vseh treh držav.

Grad / Felsőlendva

A faluban három kiemelt érdekességet találunk. A XV. századi **Mária mennybemenetele templomot**, a **várkastélyt** és egy régi vulkán működését, valamint a Föld mélyének rejtelmeit bemutató **Vulkanija élményparkot** érdemes felkeresnünk. Kiemelkedő látnivaló a XII. századi várkastély, mely Szlovénia legnagyobb területű vára. A világháborús pusztítás után a hatalmas vár jó részét már felújították, benne működik a **Rába–Őrség–Goričko** Natúrpark központja is.

A romosan is bámulatos várbelső
Še vedno očarljivo ruševno grajsko dvorišče

V vasi so tri izjemne zanimivosti. To so **cerkev Marijinega vnebovzetja** iz 15. stoletja, **grad** in **Doživljajski park Vulkanija**, kjer lahko spoznamo delovanje nekdanjega vulkana in geološke skrivnosti Zemlje. Izredno zanimiv za ogled je grad iz 12. stoletja, ki je hkrati največji grad v Sloveniji. Po uničenju v 2. svetovni vojni so velik del gradu že obnovili, v njem pa se nahaja tudi sedež **Krajinskega parka treh dežel (Rába–Őrség–Goričko Natúrpark).**

Harangláb Salban
Zvonik v Šalovcih

Šalovci / Sal

A faluban három híresség látható: egy XVIII. századi fa **harangláb**, a Frim-család csodatévő **erdei forrása** és a **Korenika ökoszociális gazdaság**, amely fogyatékkal élőket és hátrányos helyzetűeket foglalkoztat,.

V vasi si lahko ogledamo tri znamenitosti: lesen **zvonik** iz 18. stoletja, čudodelni **gozdni izvir** družine Frim in **Eko-socialno kmetijo Korenika**, ki na vsega 20 hektarjih zaposluje invalide in osebe iz drugih ranljivih družbenih skupin.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben
Razdalje v km

Őriszentpéter	0	Sotina (Hegyszoros)	73
Szalafő (Sola)	7	Rogašovci (Szarvaslak)	76
Szentgotthárd-Farkasfa	12	Grad (Felsőlendva)	85
Szentgotthárd (Monošter)	26	Mačkovci (Mátyásdomb)	100
Szakonyfalu (Sakalovci)	32	Gornji Petrovci	
Alsószölnök (Dolnji Senik)	39	(Péterhegy)	108
Felsőszölnök		Šalovci (Sal)	114
(Gornji Senik)	46	Hodoš (Őrihodos)	117
Martinje (Magasfok)	51	Bajánsenye	122
Tromejnik - Hármashatár	55	Őriszentpéter	128
Kuzma	65		

Mura kerékpáros út
Kolesarska pot Mura

E térség oly gazdag megtehető kilométerekben és látnivalókban, hogy érdemes három részre osztani, és az utak megtételére összesen 3-4 napot rászánni.

To območje je izredno bogato s kilometri in znamenitostmi, zato predlagamo, da si ogled razdelite na tri dele in pohode opravite v 3 ali 4 dneh.

Murafölde – Dél-Zala
Pokrajina ob Muri (Murafölde) – Južni del Županije Zala

Az első szakaszban **Lovászitól** (46.5450, 16.5567) írunk le egy tetszetős kört, melynek során érintjük **Tornyiszentmiklóst** (46.5158, 16.5572), **Kerkaszentkirályt** (46.4947, 16.5747), **Muraszemenyét** (46.4811, 16.6531), **Letenyét** (46.4336, 16.7222) és **Kistolmácsot** (46.4855, 16.7519).

Utunk első fele majdnem síkvidéken halad, majd Lovászi felé emelkedik. Bár a domborzat itt a legerősebb, a túra kihagyhatatlan része Bázakerettye és a klasszikus olajkút, de még inkább a budafapusztai arborétum, a vétyemi ősbükkös és a jó minőségű, csak kerékpárosok számára megnyitott aszfaltozott erdei út.

V prvi fazi bomo krenili iz Lovászija (46.5450, 16.5567) ter naredili krog, v katerega bodo vključena naselja Tornyiszentmiklós (46.5158, 16.5572), Kerkaszentkirály (46.4947, 16.5747), Muraszemenye (46.4811, 16.6531), Letenye (46.4336, 16.7222) in Kistolmács (46.4855, 16.7519).

Prva polovica naše poti poteka po skoraj ravninskem predelu, nato pa se proti naselju Lovászi začne vzpenjati. Čeprav je relief terena tu najbolj razgiban, je

Lovászi modern temploma
Sodobna cerkev vasi Lovászi

Az Olajbányász Művelődési Ház
Kulturni dom Olajbányász

skoraj obvezen del našega pohoda tudi Bázakerettye in tamkajšnja klasična naftna vrtina, še posebej pa arboretum v Budafapuszti, bukov pragozd v Vétyemu in kakovostna asfaltirana gozdna pot, namenjena izključno samo kolesarjem.

Lovászi

A Tornyiszentmiklós szomszédságában található Lovászi 1940-ben indult fejlődésnek, amikor a régióban másodikként itt találtak olajat és földgázt. A település környékén sorra létesültek a fúrótornyok. Az érkező dolgozóknak lakótelepet építettek, a valamikor mezőgazdaságból élő faluból pedig kisebb ipari központ lett. Az 1950-es években épült a strand és a település életében máig fontos szerepet betöltő **Olajbányász Művelődési Ház**. A szénhidrogénmezők termelése a rendszerváltás után jelentősen csökkent. Az L-1 jelű fúrótorony és az **Lt-3** jelű tankállomás (46.5580, 16.5370) ma ipari emlékhely. A Kútfej településrészben az olajipar fellendülésekor kezdték meg a katolikus templom építését, az 1949-ben felszentelt templomot fennállásának 50. évfordulójára bővítették ki.

Razvoj naselja Lovászi v neposredni soseščini vasi Tornyiszentmiklós se je začel leta 1940, ko so na območju našli nafto in zemeljski plin. To je bilo drugo najdišče v regiji. V okolici vasi so bili postavljeni številni vrtalni stolpi. Za delavce so zgradili stanovanjsko naselje, vas, ki se je nekoč pretežno preživljala s kmetijstvom pa se je razvila v manjšo industrijsko središče. V petdesetih letih 20. stoletja so zgradili še kopališče ter **kulturni dom** (Olajbányász Művelődési Ház), ki je za prebivalce izredno pomemben še danes. Po spremembi državne ureditve se je proizvodnja polj ogljikovodika občutno zmanjšala. Vrtalni stolp L-1 in črpalka z oznako **Lt-3** (46.5580, 16.5370) imata danes vlogo industrijskih spomenikov. V

A Kerka-holtág békés világa
Svet tišine ob mrtvici Velike Krke

delu naselja, ki se imenuje Kútfej so na začetku razvoja naftne industrije pričeli z gradnjo katoliške cerkve. Posvetili so jo leta 1949 ter jo za 50. obletnico obstoja dodatno razširili.

Kerkaszentkirály

A Kerka folyó Lendvába torkollásánál található a **magyar–szlovén–horvát** hármashatár. A Kerka mellett fekvő utolsó település Kerkaszentkirály. Az alig 250 fő által lakott faluba a vizek és halak szerelmeseinek mindenképpen érdemes ellátogatni. A település középpontjában kezdődő **tanösvény** a horgásztó és a Kerka-holtág mellett kalauzolja végig az érdeklődőket. A táblák segítségével megismerkedhetünk a környék természeti értékeivel, élővilágával, az ember és a természet kapcsolatával és a helyi halászati módszerekkel. A vadvízi túrákat kedvelők a vízimalom közelében található **Rafting Bázison** szervezhetik meg túráikat a Kerkán vagy a Murán. Az 1970-es évek közepén építették a folyón átívelő, kilenclyukú **betonhidat**.

Bicajos találkozó a faluban
Srečanje kolesarjev v naselju

Leži ob ustju Velike Krke in Ledave, tik ob **madžarsko-slovensko-hrvaški tromeji**.

Fahíd vezet a holtágon keresztül
Čez mrtvico vodi lesena brv

Kerkaszentkirály je zadnje naselje ob Veliki Krki. Ljubitelji voda in rib morajo obvezno obiskati vas z okoli 250 prebivalci. **Učna pot**, ki se začenja sredi naselja, obiskovalce popelje ob ribniku in mrtvem rokavu Velike Krke. S pomočjo informacijskih tabel lahko spoznamo naravne vrednote, rastlinstvo in živali območja, povezanost človeka in narave ter načine lokalnega ribolova. V bližini mlina na vodi se nahaja **Rafting baza** (Rafting Bázis), kjer si lahko ljubitelji raftinga organizirajo vožnjo po Veliki Krki ali Muri. Sredi 70-ih let prejšnjega stoletja so čez reko zgradili **betonski most** z devetimi oboki.

Kistolmács

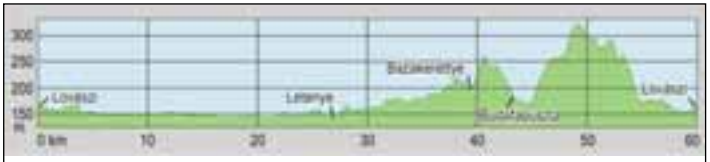
Az erdők ölelésében található kis lélekszámú Kistolmács a Lenti–Csömödér–Kistolmács **erdei vasút** végállomása. A nyári idényben Csömödérig, illetve Lentiig közlekednek innen a szerelvények. A falu határában található 11 hektáros **víztározót** (46.4927, 16.7436) egy forrás táplálja, amely egy olajipari fúrás közben történt robbanás során tört felszínre az 1980-as évek közepén. A tóban fürdeni és horgászni is lehet. 2004-ben alakították ki az egykori iskola épületében a **művelődési házat**, a híveket az 1938-ban épített **Kisboldogasszony kápolna** szolgálja. A szőlőhegy tetején, fából épült, 12 méter magas **kilátótoronyhoz** (46.4766, 46.7719) mindenképpen érdemes felkapaszkodni, hiszen tiszta időben a szomszédos országokig is el lehet látni innen.

Kistolmács, vasica s peščico prebivalcev, leži v objemu gozdov in je končna postaja **gozdne železniške proge** Lenti–Csömödér–Kistolmács. Vlak v poletnih mesecih vozi do Csömödéra oziroma Lentija. **Vodni zbiralnik** (akumulacijsko jezero) v neposredni bližini vasi (46.4927, 16.7436) se napaja iz izvira, ki je na

Az erdei vasút végállomása
Končna postaja gozdne železnice

površje izbruhnil po eksploziji med vrtanjem nafte sredi 80-ih let 20. stoletja. V jezeru je dovoljeno kopanje in ribolov. V poslopju nekdanje šole so leta 2004 uredili **kulturni dom**, za verske obrede pa služi **kapelica Device Marije**, zgrajena leta 1938. Na vrhu vinorodnega griča stoji lesen, 12 metrov visok **razgledni stolp** (46.4766, 46.7719), kamor se vsekakor izplača povzpeti, saj v lepem vremenu in čistem ozračju nudi čudovit razgled na sosednje države.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben Razdalje v km			
Lovászi	0	Letenye	27
Tornyiszentmiklós	4	Kistolmács	34
Kerkaszentkirály	10	Bázakerettye	39
Muraszemenye	14	Budafapuszta	43
Muraszemenye	19	Tormafölde	56
Murarátka	23	Lovászi	60

Mura mente – déli és északi szakasz
Ob Muri – južni in severni del

Az út során újra Lovásziból elindulva egészen **Gornja Radgonáig** (*Regede*) kerekezünk a Mura jobb partja mentén, majd a folyó túlsó partján **Murska Sobotán** (*Muraszombat*) keresztül érünk vissza az indulóponthoz. Főbb állomásaink: **Tornyiszentmiklós** (46.5158, 16.5572), **Petišovci** (*Petesháza*, 46.5250, 16.4639), **Razkrižje** (*Rácka nizsa*, 46.5200, 16.2750), **Veržej** (46.5817, 16.1622), **Gornja Radgona** (*Regede*, 46.6753, 15.9925), **Murska Sobota** (*Muraszombat*, 46.6600, 16.1631), **Ižakovci** (*Murasziget*, 46.5833, 16.2125), **Hotiza** (*Murarév*, 46.5482, 16.3591), **Lendava** (*Lendva*, 46.5642, 16.4533).

A térszín a folyó mentén kellemesen sík, enyhén emelkedő majd lejtős, végül Lendva és Lovászi között hegyre fel és le. Horvátországtól Ausztriáig húzódik a Mura menti útvonal, amely barátságos domborzatával és sok kevéssé ismert látnivalójával csábít pedálozásra.

Na pot se bomo znova odpravili iz **Lovászija** ter ob desnem bregu reke Mure odkolesarili vse do **Gornje Radgone**, nato pa se po nasprotni obali, čez **Mursko Soboto** vrnili nazaj na izhodiščno točko. Poglavitne postaje: **Tornyiszentmiklós** (46.5158, 16.5572), **Petišovci** (Petesháza 46.5250, 16.4639), **Razkrižje** (46.5200, 16.2750), **Veržej** (46.5817, 16.1622), **Gornja Radgona** (46.6753, 15.9925), **Murska Sobota** (Muraszombat 46.6600, 16.1631), **Ižakovci** (46.5833, 16.2125), **Hotiza** (46.5482, 16.3591), **Lendava** (Lendva 46.5642, 16.4533).

Teren ob reki je ugodno ravninski, z rahlimi vzponi in nagibi, med Lendavo in Lovászijem pa se povzpne na grič in spusti v nižino. Pot ob Muri se razteza od

A murarévi holtágnál járunk
Pri mrtvici pri Hotizi

Hrvaške do Avstrije, s svojim prijaznim reliefom in številnimi, manj znanimi zanimivostmi pa privablja številne kolesarje.

Útszéli kőkereszt Tornyiszentmiklóson
Obcestni kamniti križ v Tornyiszentmiklósu

Tornyiszentmiklós

Tornyiszentmiklós két falu egyesítésével jött létre 1937-ben. Az északi, szentmiklósi falurész bejáratánál egy 1816-ból való, kőből faragott Mária-szobor fogadja az utasokat. A falurész közepén álló, 1774-es **Szent Miklós-templom** Tornyiszentmiklós fő nevezetessége. A rokokó kapujú templom érdekessége, hogy a szenteltvíztartókat és az ablakok-ajtók oldalát alkotó köveket egy-egy tömbből faragták. A volt iskolában van a **helytörténeti gyűjtemény**, ahol a falu elmúlt kétszáz évének tárgyi emlékei láthatók. Szentmiklóson Szent Flóriánnak és Szent Miklósnak, míg a déli, újfalusi részben Szent Kristófnak állítottak szobrot. A szlovéniai Pince felé távozókat az újfalusi kőkereszt búcsúztatja.

Tornyiszentmiklós je nastal leta 1937 z združitvijo dveh vasi. Pri vhodu v severni del vasi, imenovan Szentmiklós stoji kamniti kip device Marije iz 1816. Sredi vasi je glavna znamenitost naselja, **cerkev Svetega Nikolaja**, zgrajena leta 1774. Zanimivost cerkve z vhodom v slogu rokokoja je, da so bili kropilniki ter kamniti okvirji oken in vrat izrezljani iz enega kamnitega bloka. V nekdanji šoli je na ogled **lokalna zgodovinska zbirka**, kjer so prikazani predmeti iz dvesto letne zgodovine vasi. V Szentmiklósu stojita kipa svetega Florijana in svetega Nikolaja, v južnem, novejšem delu vasi pa kip svetega Krištofa. Od obiskovalcev, ki se odpravijo v smeri Pinc v Sloveniji, se na izhodu novejšega dela vasi poslavlja star kamniti križ.

Petesháza modern temploma
Sodobna cerkev v Petišovcih

Petišovci / Petesháza

A falu körzetében 1937-ben kezdődött a kőolaj és a földgáz kitermelése, mely az 1990-es évekig tartott. Mára az üzemek, létesítmények használaton kívül állnak. 2010-ben

zalai olajipari tanösvényt létesítettek, de itt látható a Lendvai Múzeumhoz tartozó **Olajipari Gyűjtemény** is.

A Babič-vízimalom Veržejben
Babičev mlin v Veržeju

V okolici vasi se je pridobivanje surove nafte in zemeljskega plina začelo leta 1937 in je trajalo do 90-ih let prejšnjega stoletja. Naprave in ostali objekti danes več niso v uporabi. Leta 2010 so uredili tematsko učno pot o naftni industriji, na ogled pa je tudi **zbirka naftne industrijske dediščine**, ki spada pod upravo Galerije-Muzeja Lendava.

Veržej

A város piacterét Szent Mihály arkangyal 1726-ban, barokk stílusban épült **temploma** díszíti, a tér közepén Kegyes Mária szobra áll. Veržej a kőkortól lakott terület, egykor jelentős katonai szerepet töltött be a Mura folyó mellett. Másik nevezetessége a **Babič-vízimalom** (46.5924, 16.1667), mely egy hagyományos vízi- és egy hajómalom ötvözete.

Glavni trg mesta krasi baročna cerkev nadangela svetega Mihaela, zgrajena leta 1726, v središču naselja pa stoji Marijin kip. Območje Veržeja je bilo naseljeno že v kameni dobi, v preteklosti pa je imelo tudi pomembno vojaško vlogo ob reki Muri. Druga znamenitost kraja je **Babičev mlin** (46.5924, 16.1667), ki je kombinirani plavajoči mlin z mlinarsko hišo na kopnem in vodnim kolesom na reki Muri.

A kastélypark elragadó szobra
Očarljiv spomenik v grajskem parku

Gornja Radgona / Regede

Gornja Radgona a Mura jobb partján található, az osztrák határ mellett. Közigazgatásilag 1918-ig az ausztriai Radgonához, a mai Bad Radkersburghoz tartozott, amely a Mura másik partján terül el. Radgonával fahíd kapcsolta egybe, amelyet 1929-ben a zajló jég tett tönkre. A két állam ezt követően megépíttette az első vasbeton hidat.

Gornja Radgonát, az egykori Petersdorfot, a Zgornji Gris és a Spodnji Gris városrészek alkották. XII. századi vára mai formáját

Gornja Radgona robosztus várkastélya
Mogočen grad Gornje Radgone

1717-ben nyerte el, amikor Leopold Herberstein tulajdonába került. Egykor a magyar és a török támadások ellen védő, fontos erőd volt.

A szőlőtermesztés a római kortól jelen van itt; nagyobb lendületet a XIV. században kapott, amikor is a radgonai polgárok adómentesen szállíthatták borukat egész Stájerországba, de akár Ausztria többi részébe is.

A borok forgalmazásának monopóliuma a borkultúrát az évszázadok során olyan szintre emelte, hogy a város környéke (Radgonske gorice) napjainkban is borairól és az 1852-től itt készített pezsgőről híres. A Zgornji Grisen található ma a híres **Radgonska klet pincészet** is.

Gornja Radgona leži na desnem bregu reke Mure, tik ob avstrijski meji. Do leta 1918 je bila upravno povezana z avstrijsko Radgono, danes Bad Radkersburgom, ki se razteza na nasprotnem bregu Mure. V preteklosti je obe naselji povezoval lesen most, ki so ga gmote ledu leta 1929 popolnoma uničile. Namesto njega sta državi družno zgradili prvi betonski most. Gornjo Radgono, nekdanji Petersdorf sta sestavljala mestna predela Zgornji in Spodnji Gris. Grad iz 12. stoletja je današnjo podobo pridobil leta 1717, ko je prešel v last Leopolda Herbersteina. Nekoč je bil pomembna utrdba za obrambo pred madžarskimi in turškimi vpadi.

A Szapáry-várkastély
Szapáryjev grad

Vinogradništvo je na območju prisotno že od rimskih časov; večji zagon je vinarstvo dobilo v 14. stoletju, ko so prebivalci Radgone svoja vina lahko neobdavčeno prodajali po celotni Štajerski, pa tudi v ostalih predelih Avstrije.

Monopol pri trženju vin je vinsko kulturo skozi stoletja dvignilo na takšno raven, da je mesto in okolica (Radgonske gorice) še danes znano po svojih kakovostnih vinih, pa tudi peninah, ki so jih začeli izdelovati leta 1852. Na Zgornjem Grisu danes stoji znana **Radgonska klet**.

Muraszombat / Murska Sobota

A város a Mura és a Lendva folyók lapályának és az Őrség dombvidékének találkozásánál, vásározóhelyként alakult ki. A II. világháború után a Muravidék központjává fejlesztett, egykor széles főutcájú város központjától délnyugatra találjuk a **Szt. Miklós-templomot**, amelynek elődje bizonyíthatóan már a XI. században is állt. A többször átépített templomhoz a XX. század elején neogótikus csarnoktemplomot építettek a középkori szentély elé. A templom külsejét tornya határozza meg, mely nem a bejárat elé, hanem a szentély fölé lett

A muraszombati evangélikus templom
Evangeličanska cerkev v Murski Soboti

építve. A neoromán bejárat fölött a Szapáry-család címere látszik. A parkban található a várkastéllyal szemben álló, szintén XX. század eleji, **evangélikus templom**.

A historizmus kívül-belül a gótika jellemzőit alkalmazta. A **várkastély** mai formája a reneszánsz és a barokk kor építészeti sajátosságait viseli magán. Hosszú ideig a Széchyek, majd a Szapáryak tulajdonában volt. Ma a Muravidék sokszínű és gazdag történelmét bemutató múzeum található benne.

Mesto je kot sejmišče nastalo na stičišču ravnice med rekama Muro in Ledavo ter gričevnatega sveta pokrajine Őrség. Po 2. svetovni vojni se je razvilo v središče Prekmurja. Jugozahodno od centra mesta z nekoč široko glavno ulico stoji **cerkev svetega Nikolaja**, katere predhodnica je na tem mestu stala že v 11. stoletju. Cerkev je bila večkrat obnovljena in prezidana, na začetku 20. stoletja pa so pred srednjeveško svetišče zgradili sedanjo dvoransko cerkev v neogotskem slogu. Njeno zunanjost opredeljuje zvonik, zgrajen nad svetiščem. Nad vhodom v novoromanskem slogu je viden grb družine Szapáry. Naproti mestnega parka, sredi katerega kraljuje soboški grad, stoji **evangeličanska cerkev**, prav tako z začetka 20. stoletja.

Skozi zgodovino so se značilnosti gotike uporabljale na vseh področjih. Tudi na današnji podobi **gradu** so vidne arhitekturne značilnosti renesanse in baroka. Grad je bil najprej dalj časa v lasti družine Széchy, nato pa je prešel v roke Szapáryjev. Danes je v njem muzej z bogato in raznoliko zbirko iz zgodovine Prekmurja.

Ižakovci / Murasziget

A Murán kialakult, természetes ártéri növénytakaróval borított szigetre érdemes kirándulást tenni. Ám nem csak a természeti környezet rejt szépségeket. A Mura vad folyását kőgátakkal megzabolázó gátépítőknek küzdelmét mutatja be az itt található **múzeum** is. A folyón megtekinthető emellett egy **hajómalom** (46.5802, 16.2070), amelyet 1999-ben építettek újjá. A vízen ringó, hengerszékes malomban hagyományos módszerrel őrölnek.

Murasziget hajómalma
Plavajoči mlin v Ižakovcih

Naravni otok na reki Muri – Otok ljubezni -, prekrit z odejo obrežnih rastlin je vsekakor vreden ogleda. Vendar pa zanimivosti ne ponuja samo narava. V brežni hiši je na ogled **muzej**, v katerem je prikazano t. i. büjraštvo, oziroma vegetativno utrjevanje bregov divje reke Mure. Druga zanimivost kraja je **plavajoči mlin** na Muri (46.5802, 16.2070), zgrajen leta 1999. V valjčnem mlinu, ki se nežno pozibava na valovih reke,

žito meljejo še zmeraj na tradicionalni način.

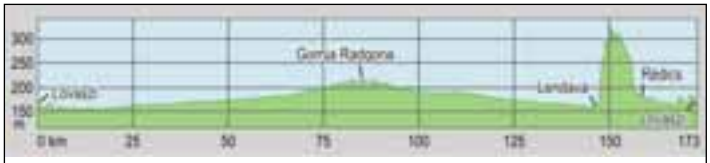
Hotiza / Murarév

A Murarévtől keletre található **holtág** (46.5505, 16.3672) a Mura folyó 1 kilométer hosszú, lefűződött ága. A 4 hektáros terület fontos vizes élőhely. Az átlagosan 3 méter mély, patkó alakú tó számos védett és ritka állat- és növényfajnak ad otthont. A tó déli oldalán ártéri erdőben sétálhatunk. A murarévi **keresztút** is része a Halász Dániel zarándokútnak, melyet 2001-ben hívtak életre, az 1945-ben mártírhalált halt pap emlékére.

A murarévi keresztút
Križev pot na Hotizi

Vzhodno od Hotize je en kilometer dolg **mrtvi rokav** reke Mure (46.5505, 16.3672). Območje velikosti 4 hektarjev je pomembno mokrišče. Jezero podkvaste oblike, povprečne globine 3 metre, je bivališče številnih zaščitenih in redkih živalskih in rastlinskih vrst. Na južni strani jezera se lahko sprehodimo skozi obrežni gozd. **Križna pot** na Hotizi je del romarske poti Daniela Halasa, ustanovljene leta 2001 v spomin na duhovnika, ki so ga leta 1945 oboroženi možje ustrelili na obali reke Mure.

A terepi szintváltozások / Višinske terenske razlike

Távolságok km-ben
Razdalje v km

Lovászi	0	Radenci (Radány)	92
Tornyiszentmiklós	4	Murska Sobota	
Pince	7	(Muraszombat)	107
Petišovci (Petesháza)	20	Ižakovci (Murasziget)	120
Hotiza (Murarév)	31	Hotiza (Murarév)	134
Razkrižje (Ráckanizsa)	47	Lendava (Lendva)	147
Veržej	65	Rédics	158
Radenci (Radány)	78	Lenti (Lentiba)	163
Gornja Radgona (Regede)	85	Lovászi	173